

Genforeningssejlmålet

Historien om Tysklands genforening set fra et fodboldmæssigt perspektiv

Et speciale i historie – studienummer: 20144502
03-08-2020

Udarbejdet under kyndig vejledning fra Lars Andersen

Abstract:

November 9th 1989 is one of the landmark dates of the 20th century – the “fall” of the Berlin Wall. The *Mauerfall* marked the end of the Iron Curtain, the Cold War and a divided Germany. German reunification officially happened in October 1990. The fusion of two societies that had developed vastly different throughout more than four decades was a major and difficult task and had major consequences for the newly unified nation. The unification of the two countries' national sport, football, was no different. *Deutscher Fussball-Verband der DDR* (DFV) had been founded in 1958 as the East-German counterpart to the *Deutscher Fussball-Bund* (DFB) that had existed since 1900. After the unification the DFV was dissolved and the East-German teams were inducted into the DFB with Dynamo Dresden and Hansa Rostock being the only two teams to be automatically admitted into the Bundesliga.

Since the reunification more than 30 years ago the former East-German clubs have struggled in competing with the West-German clubs. Only 4 teams besides Dynamo Dresden and Hansa Rostock have reached promotion to the Bundesliga and when RB Leipzig was promoted in 2016 they were the first team since 2009 to reach the promised land. In addition to this the East German players have struggled to make it into the German senior national teams. In the World Cup squads from 2010 and 2014 only one player, Toni Kroos, came from what was earlier East Germany.

This paper will seek to examine the causes for these struggles along with an outlook to any recent changes and improvements, including the rise of RB Leipzig, from East German clubs and/or the DFB. The paper will seek to cover both social, cultural, political and economical aspects of the divide.

Indholdsfortegnelse:

Abstract:	1
Indholdsfortegnelse:	2
1. Indledning:	3
2. Problemformulering:	3
Ordforklaring og personregister:	4
1. Metode:	6
3.1 Videnssøgning:	6
3.2 Analysestrategi:	6
3.3 Casestudier:	7
2. Forskningsdiskussion:	7
3. Redegørelse	14
5.1 DDR i den store verden:	17
4. Teori	20
6.1 Delkonklusion:	28
5. Analyse:	29
7.1 Casestudier	38
7.2 SG Dynamo Dresden	38
7.3 Hansa Rostock:	41
7.4 Rasen BallSport Leipzig:	41
7.5 Union Berlin:	42
7.6 Delkonklusion på casestudier:	43
6. Diskussion:	43
7. Konklusion	48
8. Litteraturliste:	51

1. Indledning:

Da den nyrige klub RB Leipzig i 2016 rykkede op i Bundesligaen skabte det store overskrifter. Dels fordi klubben brød med mange af de tyske traditioner og dels fordi klubben var den første klub fra Østtyskland til at nå den bedste tyske række siden 2009, til trods for at området udgør cirka 1/5 del af det samlede Tyskland. Klubben var desuden den kun 5. klub fra det tidligere DDR til at nå det forjættede land. Dertil kommer, at repræsentationen af østtyske spillere på de tyske seniorhold i det seneste år har været forsvindende lille. Alt dette står i skærende kontrast til den optimisme og det håb, der herskede i tiden umiddelbart efter murens fald, hvor de østtyske klubber så frem til at få del i de vesttyske sponsor- og TV-penge og hvor den tyske befolkning drømte om et nærmest uovervindeligt landshold. De østtyske klubbers integration i Bundesligaen gik dog langt fra som planlagt og før år efter de glade genforeningsdage, var Bundesligaen igen en ren vesttysk liga. Genforeningen fejrede i 2019 30-års jubilæum og tre årtier efter genforeningen er der stadig en markant vesttysk dominans i den tyske fodboldverden. Men hvorfor er genforeningen gået så galt og hvem har ansvaret for den fejlslagne integration af de østtyske klubber? Disse spørgsmål leder ned til nedenstående problemformulering, der vil danne rammen om specialet.

2. Problemformulering:

Hvilke faktorer har haft betydning for den fejlslagne integration af tidligere østtyske klubber i den genforenede Bundesliga. Hvorledes har disse faktorer påvirket hinanden og hvilke faktorer har haft størst betydning for den mangelfulde integration?

Ordforklaring og personregister:

Følgende afsnit skal ses som en hjælp til læseren. Afsnittet vil indeholde forklaring af nogle af de forbund og organisationer, der nævnes i opgaven og samtidig give en kort præsentation af nogle af de vigtigste aktører i historien om østtysk fodbold.

Deutscher Fussball Verband der DDR (DFV). Det østtyske fodboldforbund blev oprettet i 1951, hvor det blev provisorisk medlem af FIFA. Fra 1. januar 1952 var forbundet officielt fuldbyrdet medlem af FIFA. Forbundet blev opløst i 1990.

Deutscher Fussball-Bund (DFB). Det tyske fodboldforbund. Forbundet blev oprettet i 1900 og fungerer som det lovgivende organ i tysk fodbold. I den opdeltede tid fungerede forbundet som det vesttyske forbund og efter murens fald er de eksisterende østtyske klubber blev indlemmet i DFB igen.

Union of European Football Associations (UEFA): Den Europæiske fodboldunion er en sammenslutning af de europæiske fodboldforbund. Unionen blev oprettet i 1954 og har ansvar for blandt andet Europamesterskabet samt klubturneringerne Champions League og Europa League. Tyskland var i blandt de stiftende medlemmer.

Fédération Internationale de Football Association (FIFA) er fodboldforbundenes verdensorganisation og de øverste lovgivende myndighed i fodboldverdenen. FIFA står desuden for afviklingen af Verdensmesterskabet. Forbundet blev stiftet i 1904 af 9 europæiske lande – herunder Tyskland.

1. Fussball-Bundesliga (oftest blot Bundesliga) er den bedste fodboldrække i Tyskland, hvis årlige vinder kan kalde sig for tysk mester. Ligaen blev grundlagt i 1963, som Vesttysklands fodboldliga og havde fra begyndelsen 16 hold. Efter DFV's indlemmelse i DFB blev ligaen udvidet til 18 hold da Hansa Rostock og Dynamo Dresden indtrådte i den bedste række.

DDR-Oberliga var den bedste fodboldrække i Østtyskland. Ligaen blev oprettet i 1948 og sidste sæson blev spillet i 1990/91. Ligaen bestod af 14 hold og den sidste sæson blev vundet af Hansa Rostock.

Deutscher Demokratische Republik (DDR) var en tysk folkerepublik, der eksisterede fra 1949 til 1990 i den, efter 2. verdenskrig, sovjetisk kontrollerede zone. Landet adskilte sig fra sin

nabo i vest ved at indføre planøkonomi og statslig styring af langt størstedelen af samfundets facetter.

Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED) var det østtyske regeringsparti i perioden fra 1949 til statens sammenfald i 1990. SED var et kommunistisk parti, der brød sammen efter Sovjetunionens sammenbrud i slutningen af 1980'erne. Partiet var en forløber til det nuværende parti Die Linke.

Personregister:

Manfred Ewald (1926-2002): Ewald fungerede som sportsminister i DDR fra 1961-1988 samt præsident for landets olympiske komité fra 1973-1990 og var dermed sportens absolut mest magtfulde mand. I 2000 blev Ewald dømt for sin fremtrædende rolle i det østtyske dopingprogram – et program, der var medvirkende til den store olympiske succes landet nød under Ewalds styring.

Erich Mielke (1907-2000): Mielke var fra 1957 til 1989 chef for *Ministerium für Staatssicherheit* (Stasi), som var den østtyske sikkerheds- og efterretningstjeneste. Mielke var qua sit virke en meget magtfuld mand i DDR og han brugte denne magt til at fremme sin egen klub, Dynamo Berlin.

Hans Georg Moldenhauer (1941 -). Moldenhauer spillede for 1. FC Magdeburg, men er mest kendt for sit virke efter karrieren. Moldenhauer blev en ledende skikkelse i DFV og da spørgsmålet om en genforening af de professionelle fodboldligaer blev rejst under *Die Wende* var Moldenhauer en fortaler for en hurtig sammensmeltning. I foråret 1990 blev Moldenhauer valgt til formand for DFV og fik dermed ansvaret for forhandlingerne om sammenlægningen af de to forbund. Efter sammenlægningen blev Moldenhauer valgt som næstformand i DFB.

Rolf Jürgen Otto (1940 – 2006): Otto var en vesttysk forretningsmand, der købte størstedelen af den østtyske klub, Dynamo Dresden. Otto havde tjent sine penge i byggebranchen og blev anset som Dresdens økonomiske redningsmand. Otto blev dog fængslet for underslæb og havde på få år etableret en milliongæld i den klub han var udset til at redde.

Reiner Calmund (1948 -): Calmund var en tysk fodboldtræner som under genforeningen var manager i storklubben Bayer 04 Leverkusen. Calmund blev særligt kendt for hurtigt at spotte

den østtyske talentmasse. Mindre end en måned efter genforeningen blev officiel havde Calmund skrevet under med to af de største østtyske talenter, Ulf Kirsten og Andreas Thom. Calmund startede en lavine af spillertransfers fra øst til vest – og oftest uden at godtgøre de østtyske klubber tilnærmelsesvis efter fortjeneste.

1. Metode:

3.1 Videnssøgning:

I dette afsnit vil jeg beskrive, hvorledes jeg har indsamlet empiri og kildemateriale til specialet.

Den oprindelige plan om, at indsamle empiri fra det tyske fodboldforbunds arkiv i Frankfurt blev spoleret af Covid-19 nedlukningen. Pandemien og den deraf kommende nedlukning af store dele af det danske og internationale samfund, herunder biblioteker og arkiver har desuden vanskeliggjort materialesøgningen. Søgningen efter materialer har af denne årsag begrænset sig til Aalborg Universitets søgemaskine AUB samt frit tilgængelige artikler på internettet. Desuden har jeg suppleret med eget materiale såvel fysisk som via appen Kindle.

Dertil har jeg forsøgt at finde kildemateriale fra tyske aviser, men denne opgave har vist sig at være vanskelig. Det tyske fodboldblad Kicker tillader kun tyske statsborgere adgang til deres arkiv, mens andre nyhedssites ligeledes har meget begrænset adgang. Derfor har empirisøgningen begrænset sig til dagbladet Der Spiegels online arkiv, samt enkelte artikler der har været tilgængelige via google-søgninger.

3.2 Analysestrategi:

Dette speciale beror mestendels på en problemstyret forsknings- og fremstillingsstrategi.

Bernard Eric Jensen beskriver denne strategi som *"en målrettet aktivitet, hvor opgaven er at finde frem til sandsynliggjorte løsninger på et problemkompleks"* (Jensen, 2007, 166).

Problemkomplekset er i dette tilfælde den mangelfulde integration af østtyske hold i de professionelle tyske fodboldrækker. Med en sådan analysestrategi argumenterer Jensen for, at der må tages højde for den eksisterende forskning dels for, at man ikke bruger tid på at finde frem til allerede fastlagte konklusioner og dels for, at man sættes under *"kollegial argumentationstvang"*. Problemet med den manglende integration af de østtyske hold er

blevet berørt i flere artikler, videoer og fodboldprogrammer. Der findes dog ingen mere dybdegående analyse af alle de faktorer, der har været udslagsgivende og oftest bliver konklusionen blot barberet ned til et pengespørgsmål. Om end det økonomiske problem er ganske eklatant er dette dog kun en del af forklaringen og de resterende faktorer glemmes ofte i det eksisterende materiale.

3.3 Casestudier:

Analysen vil bestå af to dele. Den ene del vil fokusere på de strukturelle/politiske, økonomiske og kulturelle aspekter, som har vanskeliggjort integrationen af de østtyske klubber i den vesttyske Bundesliga. Dertil vil analysen indeholde en række casestudier af forskellige østtyske klubbers historie siden murens fald. Casestudierne skal bidrage til at opnå en forståelse af, hvilke faktorer der har haft størst betydning for den fejlslagne integration samt give konkrete eksempler på, hvilke udfordringer de forskellige klubber har haft. De følgende klubber vil gennemgå en analyse: Dynamo Dresden, Hansa Rostock, Union Berlin og RasenBallSport Leipzig. Analysen vil bero på såvel økonomiske som politiske og kulturelle aspekter og analysen vil lede til en diskussion af hvilke faktorer, der har haft størst betydning samt hvorledes faktorerne påvirker hinanden. Empirien til disse casestudier kommer dels fra resultatsøgninger på Bundesligaen og klubbernes hjemmesider, dels fra forskningslitteraturen og slutteligt fra arkivmaterialet fra Der Spiegel.

2. Forskningsdiskussion:

Berlinmurens fald og konsekvenserne af denne monumentale begivenhed er stadig et forholdsvist ungt emne i historisk perspektiv. Ikke desto mindre er der i de sidste årtier blevet forsket i og skrevet om emnet i stort omfang. De politiske og økonomiske konsekvenser er blevet berørt af mangen en forsker og tiden før og efter murens fald har været et af de varmeste emner i nyere historieskrivning. Sporten – herunder fodboldens – udvikling i tiden før og efter opdelingen af Tyskland er et af de mere kuriøse emner, som ikke har oplevet samme bevågenhed som den politiske og økonomiske sfære, men som trods alt kan fortælle meget om vanskelighederne ved at sammensmelte to forskellige ideologier og samfund under ét tag. Den eksisterende forskning på sportsområdet har mestendels beskæftiget sig med det omfattende og avancerede dopingprogram som blev udført fra statslig side og som hjalp nationen til

olympisk succes. Først i de senere år er der opstået en interesse i at belyse det fodboldmæssige perspektiv på genforeningen – særligt i årene efter årtusindeskiftet, hvor det begyndte at stå klart, at genforeningen havde slået fejl. Historien om østtysk fodbold inden Murens fald er forholdsvis veldokumenteret og forholdene for klubber og spillere er velbeskrevet i flere værker. Årene efter genforeningen er dog langt fra lige så velbelyste og oftest er der blot beskrevet, hvorledes klubberne blev fordelt efter genforeningen.

For at kunne analysere problemerne og udfordringerne efter genforeningen bør man indledningsvist belyse, hvorledes sporten og specifikt fodbolden udviklede sig i såvel Østtyskland som i Vesttyskland.

Politologen Jonathan Grix og historikeren Mike Dennis har sammen forfattet bogen *Sport under communism – Behind the East German miracle* som sætter fokus på sportens udvikling og resultater i Østtyskland samt hvorledes sportens verden er uløseligt bundet sammen med politik og samfund. Ifølge Grix og Dennis blev sporten i Østtyskland mere end noget andet brugt som et propagandaredskab samt til at skabe en form for legitimering af den nye stat.

“...in 1969 official East German documents demanded that elite sport should contribute more to an ‘increase the international authority and image of the GDR’, but also sporting success ought to indicate the ‘growing strength of the GDR’, clear indications of the use of elite sport success to influence world opinion towards East Germany.” (Dennis & Grix, 2012, 19)

På trods af Østtysklands status som en purung nation formåede landet at skabe en enorm gennemslagskraft på få år – særligt på den olympiske scene og særligt i individuelle sportsgrene. Ved de Olympiske Lege i 1972 deltog Østtyskland for første gang under eget flag¹. Legene blev meget paradoksalt afholdt lige på den anden side af Jerntæppet – nemlig i München – og her blev den østtyske succes fornemt cementeret, da landet vandt 66 medaljer i alt; tredje flest af alle og, vigtigere end noget andet, 26 medaljer mere end storebroren fra Vesttyskland (Dennis & Grix, 2012, 19-20) (ESPN: Munich 1972 - Medal Table). Kort tid inden Østtyskland og kommunismens forfald deltog nationen i 1988 ved de Olympiske Lege i Seoul, hvor de med 102 medaljer vandt næstflest medaljer af alle deltagende lande, kun overgået af deres politiske foregangsland Sovjetunionen. Sporten blev altså brugt som et middel til at promovere

---

¹ Landet havde ligeledes deltaget i 1968, men under neutralt flag.

Østtyskland og socialismen, men den blev ifølge Dennis og Grix ligeledes brugt som et middel til at skabe sammenhold internt i landet samt til at skabe helte- og idolfigurer som borgerne kunne spejle sig i. Atleterne fik tilnavnet *Diplomater i træningsdragt* og disse blev instrueret i at rose staten og styret, når de udtalte sig til lands- og verdenspressen. De som ikke adlød disse ordrer måtte se deres statslige støtte forsvinde – og dermed hele grundlaget for deres aktive karriere (Dennis & Grix, 2012, 20-22).

Udsigten til sportslig succes lå dog ingenlunde i kortene i årene efter afslutningen på 2. verdenskrig. Den tyske sportskultur trak lange nationalsocialistiske spor, hvorfor de første år efter krigen gik med at opløse de tidligere forbund således man fjernede enhver association med Det Tredje Rige. I løbet af 1950'erne begyndte man at oprette nye forbund efter sovjetisk forbillede, hvor staten overtog kontrollen med såvel forbund som sportsklubber. Dermed brød man med en mangeårig tysk tradition med autonome sportsklubber – som oftest ejet og drevet af arbejderklassen (Dennis & Grix, 2012, 34-35). De statsoprettede komiteer med formand og senere sportsminister, Manfred Ewald (1926-2002) i spidsen fik ansvaret for at strukturere sporten i DDR, herunder opbygning af infrastruktur og sportsarenaer, forskning i sportslige præstationer og udstyr samt oprettelse af særlige børne- og ungdoms sportsskoler til udvikling af de største talenter. Dertil kom et uofficielt, men ganske omfangsrigt og avanceret dopingprogram i tæt samarbejde med Sovjetunionen. Netop de før omtalte sportsskoler skulle ifølge Dennis & Grix få markant betydning for DDR's senere succes særligt på gymnastik- og atletikplan (Dennis & Grix, 2012, 34-37). Direktionsgangene i de statskontrollerede sportsforbund var gennem årene skueplads for en lang række magt- og personkampe grundet adskillige divergerende interesser. Til trods for interne uroligheder formåede DDR altså at skabe sportslig succes på relativt få år og særligt på den olympiske scene skabte det lille land iøjnefaldende resultater. Dette skyldes først og fremmest en enorm investering i den sportslige sektor i løbet af årene samt et dybdegående og intensivt talentarbejde. Dertil bør det ifølge Dennis og Grix nævnes, at der i østblokken i årene inden murens fald er blevet dokumenteret et meget omfattende dopingprogram som utvivlsomt ligeledes har bidraget til den store sportslige succes – særligt i de individuelle sportsgrene (Dennis & Grix, 2012, 83-86).

Det står dog, ifølge Dennis og Grix, klart, at fodbold må opfattes som Østtysklands "problembarn" idet man ikke har formået at skabe tilnærmelsesvis den samme sportslige succes her, som tilfældet har været i andre sportsgrene. Dette er der ifølge Dennis og Grix en

række årsager til. Først og fremmest er det vigtigt at fremhæve, at fodbolden ligesom andre sportsgrene var underlagt det politiske system, hvorfor forskellige statslige institutioner havde indflydelse på klub- og spillerhandler, sponsoraftaler og meget andet. Dernæst er det ligeledes essentielt at pointere, at fodbolden oversteg alle andre sportsgrene i popularitet, hvilket affødte langt flere stridende interesser end hos eksempelvis atletikforbundet. Fodbolden var og er i højere grad end individuelle sportsgrene bundet op på klubfølelser og regionale interesser. Fodboldklubberne repræsenterer byer og regioner, modsat en svømmer eller stangspringer, der i højere grad kun repræsenterer nationen. Netop disse mange stridspunkter gjorde, at staten ikke kunne udøve den samme kontrol med fodboldsporten som tilfældet var med flere andre sportsgrene. Sammenligner man fodbold med atletik i DDR er lighederne mange; begge nød stærk stats- og sponsorstøtte, begge opererede de indenfor det samme politiske og ideologiske system og i begge sportsgrene var der lysende talenter. På trods af disse ligheder var der stor forskel på de resultater, der blev produceret.

Det østtyske system var bygget op af et stærkt og systematisk trænings- og dopingregime, hvilket gav fantastiske resultater i de sportsgrene, hvor teknik og styrke var i højsædet eksempelvis gymnastik, atletik og roning. Systemet manglede dog gennemslagskraft i de sportsgrene, der som fodbold indeholder stærke elementer af kreativitet, spontanitet, taktik og holdånd (Dennis & Grix, 2012, 140). En anden årsag til at fodbold betragtes som et "problembarn" var de store problemer med hooliganisme som opstod i 1970'erne og eskalerede i 1980'erne. 1980'erne var præget af fodboldrelateret vold og optøjer mellem de forskellige fangrupperinger. Flere af disse fangrupperinger havde decideret politiske agendaer og fodbolden blev brugt som platform til at fremføre deres ofte ekstreme budskaber. Mange af disse fangrupperinger fik inspiration fra vesttyske klubber og havde korrespondancer med disse. Desuden havde mange fodboldinteresserede østtyskere et romantisk forhold til de succesfulde vesttyske klubber som Hamburger SV, Bayern München og Borussia Mönchengladbach og ikke mindst det yderst succesfulde vesttyske landshold. Der var et særligt bånd mellem de to Berlinklubber Hertha og Union, der var lokaliseret på hver sin side af den opdeltede by. Der er flere eksempler på, at de to klubbers fans har attenderet hinandens kampe og slagsangen "*Hertha und Union – eine Nation*"² gjaldede i løbet af 1980'erne mere og mere højlydt fra tilskuerpladserne. Alt dette var, for SED (Sozialistische Einheitspartei

---

² "Hertha og Union – én nation!"

Deutschland) en smertefuld påmindelse om en stadig iboende fælles tysk identitet (Dennis og Grix, 2012, 151-153).

Den britiske historiker Alan McDougall har gennem flere år beskæftiget sig med østtysk og kommunistisk sportshistorie – herunder i særdeleshed fodbold. I bogen *"The People's Game – football, state and society in East Germany"*, beskriver McDougall fodboldens udvikling i Østtyskland samt, hvorfor sporten ifølge ham har haft vanskelige kår og svigtende resultater. McDougall indleder sit værk med en kritisk beskrivelse af årene umiddelbart efter 2. verdenskrigs afslutning. Han skildrer ligesom Dennis og Grix, hvorledes den sovjetiske besættelsesmagt opløste størstedelen af de eksisterende sportsklubber og turneringer i et forsøg på at slette de sidste tilbageværende tråde til nazi-regimet. Nye klubber og turneringer kom til efterhånden som årene gik, men de første år efter krigen var præget af små ustrukturerede lokalturneringer samt venskabs- og opvisningskampe med regionshold, hvoraf ikke alle var med sovjetisk velsignelse. Desuden blev gadefodbold med hjemmelavede bolde og mål et udbredt syn mellem murbrokkerne i den krigshærgede sovjet-zone.

McDougall noterer sig de problemer som opløsningen af de eksisterende forbund skabte for den senere udvikling af fodbolden i Østtyskland. Først og fremmest medførte opløsningen en historieløshed og en eklatant mangel på identitet i de nyoprettede klubber. Dette illustreredes blandt andet i avisen *Junge Welt*, der i april 1947 berettede om fodbolden i Vesttyskland og beundrende anførte, at man her til stadighed fandt de gode gamle klubnavne som før krigens begyndelse (McDougall, 2014, 32-38). Først i 1948 blev der igen åbnet op for transregionale fodboldturneringer i den sovjetiske besættelseszone med en turneringsstruktur som det kendtes fra de fleste fodboldligaer med årlig eller halvårlig op- og nedrykning. På dette tidspunkt var de nationale strukturer genetableret i mange andre europæiske lande og McDougall spekulerer i, at denne haltende start kan have haft vidtrækkende konsekvenser for fodbolden i DDR.

Ifølge McDougall havde flere af de højtstående ministre og embedsfolk, herunder Manfred Ewald, et notorisk dårligt forhold til fodbold grundet dets elementer af fantasi, frihed og kreativitet fremfor disciplin og styrke. Dette afstedkom, ifølge McDougall, at fodbold kom til at lide under det han beskriver som Ewalds olympiske besættelse. Talentfulde fodboldspillere blev kanaliseret over i olympiske sportsgrene med garantier på medaljer og olympisk hæder.

Lothar Kurbjuweit, træner for FC Carl Zeiss Jena – en af DDR's mest succesfulde klubber – klagede i 1986 over, at "høje fodboldspillere pludselig blev roere" (McDougall, 2014, 52). Trods Ewalds modvilje mod fodbolden blev denne dog, modsat mange andre holdsportsgrene herunder basketball og ishockey, ikke negligeret – sporten var ganske enkelt for populær i befolkningen til at blive udsat for besparelser. Der blev brugt anseelig tid og ressourcer på, at hæve fodbold til et internationalt niveau og i forsøget herpå forsøgte man blandt andet indtil flere reformer, dog uden større held.

McDougall påpeger ligesom Dennis og Grix, at de regionale interesser vanskeliggjorde forholdene for fodboldens udvikling: *"The struggle against local patriotism was a long and unrewarding one, creating divisions and rivalries rather than the unity sought by the centralizing dictates of state socialism."* Lokalpatriotismen er ligeledes en torn i øjet på Manfred Ewald, der citeres for at have sagt: *"Earlier in Germany there was small stateism and every little prince kept his own ballet. Today they support football teams"* (McDougall, 2014, 52).

Der synes altså i forskningen at være enighed om, at de regionale stridigheder vanskeliggjorde den fælles udvikling af fodbolden i DDR. Dertil kommer en række magtkampe mellem forskellige personligheder med hver deres agenda.

Ulrich Hesse-Lichtenberger er en tysk forfatter og journalist, der har forfattet en række værker om tysk fodbold blandt andet bogen *Tor! The story of German football*. I bogen behandler han tysk fodbolds historie fra starten i det sene 1800-tal og frem til 2013 – herunder udviklingen i DDR før Murens fald samt nogle af de udfordringer som de østtyske klubber har mødt siden genforeningen. Hesse melder sig i koret af folk, der beskriver de regionale og personlige stridigheder som værende ét af de væsentligste problemer for fodbolden i DDR. Hesse beskriver, hvordan særligt forholdet til FC Dynamo Berlin, som var støttet af Stasi-chefen Erich Mielke var problematisk hos langt de fleste fans og klubber i resten af DDR og Berlin-klubbens ofte kontroversielle sejre og mesterskaber skabte et antagonistisk fodboldlandskab i DDR.

Hesse belyser modsat Dennis & Grix samt McDougall ligeledes årene efter murens fald samt de vanskeligheder de østtyske klubber mødte under og efter genforeningen. Ifølge Hesse havde genforeningen svære kår fra starten. Der var hos mange tyskere ikke længere en følelse af, at de to nationer burde være én og samme nation og langt de fleste vesttyskere født efter 1960 betragtede DDR som en suveræn og fremmed stat – mere fremmed end Frankrig og England.

De østtyske klubber mødte ikke megen gensynsglæde i vest og flere klubber måtte affinde sig med tilråb som *"Erricht die Mauer wieder auf!"*³ Nok var de fysiske grænser brudt ned, men de psykologiske grænser levede stadig i bedste velgående.

Genforeningen var ifølge Hesse en vanskelig mission for de østtyske klubber fra begyndelsen også før de økonomiske spørgsmål meldte sig på banen. Før den nye tysk-tyske Bundesliga-sæson blev sparket i gang i 1991 havde de østtyske klubber måtte afhænde deres bedste spillere til klubber i vest og de penge de fik som compensation blev forvaltet miserabelt – ofte af vesttyske pengemænd, der forede deres egne tegnebøger med størstedelen af pengene. Dertil kom, at kun to østtyske klubber blev placeret i den bedste række, hvorfor en lang række af de spillere, der ikke var blevet købt i forvejen søgte nye græsgange i andre klubber – som regel i vest eller andre europæiske lande, hvor de kunne spille i landets bedste række. På den anden side af den psykologiske mur var der dog ifølge Hesse anderledes grund til optimisme. Nye TV-aftaler samt oprettelsen af den europæiske turnering UEFA Champions League betød et massivt boost til de største tyske klubbers økonomi. Dette skabte ifølge Hesse naturligvis et endnu større skel mellem øst og vest – et skel, der betød, at der i 2003, 12 år efter genforeningen af de tyske fodboldligaer, blot var 3 østtyske klubber blandt de 36 bedste hold i landet (Hesse, 2011, kap. 13).

4.1 Delkonklusion:

Det kan konkluderes, at man i DDR ikke magtede at få skabt den fælles nationalfølelse omkring fodbold som ses i mange andre europæiske lande. De mange stridende interesser samt Stasis indflydelse på resultater, spillertransfers og andet skabte et antagonistisk forhold mellem de forskellige regioner og klubber. Der opstod altså en form for mismatch mellem befolkningens interesser og interesser fra folk i toppen af samfundet, der handlede egenrådigt og uden hensyn til den jævne befolkning.

Dertil kommer, at en negligering af landsholdsfodbolden i landets første leveår. I disse år hungrede de fodboldglade østtyskere efter landsholdsfodbold, hvorfor mange skulede til de vesttyske naboer for at få udløst længslen efter landsholdsfodbold.

---

³ "Rejs muren igen!"

3. Redegørelse:

Historien om fodbold i Østtyskland før og efter Murens fald er en vanskelig og fascinerende historie at fortælle. Vanskelig i den forstand, at sporten skal forstås og analyseres i den politiske og sociale kontekst som den var en del af i DDR. Fascinerende i den forstand, at den indeholder en lang række bizarre og utrolige fortællinger, som kan virke næsten uvirkelige for enhver vesteuropæisk fodboldfanatiker.

Under De Allieredes besættelse af Tyskland umiddelbart efter afslutningen på 2. verdenskrig blev alle organisationer, herunder sportsklubber og foreninger gjort forbudt. Forbuddet blev dog relativt hurtigt opløst for klubber og foreninger uden politisk tilknytning og i de engelske, franske og amerikanske besættelseszoner blev langt størstedelen af klubberne rekonstitueret med samme navn som før krigen. Dette var ikke tilfældet i den sovjetiske besættelseszone. Her ønskede man at kappe alle bånd til Det Tredje Rige. Dette betød, at de gamle klubber blev afløst af såkaldte sportsgrupper (*Sportgemeinschaft*), der udviklede sig til multi-sportsklubber, som hver havde en tilknytning til en bestemt erhvervsgruppe. I begyndelsen af 1950'erne fik disse klubber generiske navne, der skulle angive de forskellige erhverv som klubberne var tilknyttet blandt andet *Chemie* (kemisk industri), *Stahl* (stålindustri), *Lokomotive* (jernbanearbejdere) og *Dynamo* (politi – herunder Stasi).

Til trods for de mange navneændringer og den megen polemik omkring fodbolden i de første år efter krigen vedblev sporten med at være yderst populær i DDR og folk stimlede sammen i tusindvis, når de havde chancen for at se deres lokale helte i aktion – uagtet at disse nu spillede i "nye" klubber. Netop den ekstreme popularitet i befolkningen blev på sin vis både en forbandelse og en velsignelse for fodbolden. Manfred Ewald var som sportsminister og præsident for landets olympiske komité den mest magtfulde sportsperson i DDR. Ewald anså sporten som et betydningsbærende element i landets kamp for anerkendelse som en selvstændig stat og netop derfor var Ewald overordentligt interesseret i én ting – sejre. For Ewald og andre betydningsfulde personer i SED var antallet af medaljer i Olympiaden en objektiv målestok til at påvise socialismens styrker overfor kapitalismen (Dennis & Grix, 2012, 26-27). Ewald havde en iboende antagonisme mod holdsport idet han anså chancerne for sejre i disse som værende betydeligt mindre end i individuelle sportsgrene. Var det ikke for fodboldens ekstreme popularitet havde denne formentlig lidt samme skæbne som basketball

og ishockey. I 1969 valgte Ewald at stoppe finansieringen af disse, hvilket blandt andet betød, at 6 ud af 8 ishockeyklubber med ét gik fallit. Dette efterlod en absurd situation, hvor det østtyske ishockey-mesterskab i de følgende 20 år blev afgjort mellem de to tilbageværende klubber.

SED's kritiske forhold til fodbold endte med at give bagslag for partiet i dets ideologiske kamp mod Vesttyskland. DDR deltog ikke i kvalifikationen til VM i 1954 - et VM som Vesttyskland endte med at vinde. Grundet fodboldens enorme popularitet på begge sider af det opdelte Tyskland havde DDR-borgerne brug for et hold at holde med under VM-slutrunden og det mest nærliggende var nabolandet som mange stadig følte var deres eget. I forsøget på at distancere Øst fra Vest skabte man altså en modsatrettet effekt – og mange østtyskere havde indtil Murens fald et favorithold på hver sin side af Muren (McDougall, 2014, 84-86).

Fodbolden var ikke kun populær i blandt den almene befolkning. Flere højtstående medlemmer af SED, havde deres egne favorithold som de mere eller mindre betragtede som deres ejendel. Ewald var ingenlunde tilfreds med dette og i sin selvbiografi med den ydmyge titel *Ich war der Sport* fra 1994, kritiserer Ewald de magtfulde herrer for at forpurre statens planer og i stedet forsøge at føre deres egne visioner ud i livet (Hesse, 2011, 224). Uagtet, at Ewald var den mest magtfulde mand i sportens verden havde han dog ikke meget at stille op over for disse mænd, som blandt andet talte Stasichefen Erich Mielke samt fagforeningsformanden og politikeren Harry Tisch. Netop Tisch beviste i 1954, hvor meget magt han havde og hvor vigtig fodbolden var for ham. Klubben Empor Lauter, der lå placeret i en lille by tæt ved den tjekkoslovakiske grænse, havde netop slået Rotation Babelsburg og lå nu pludselig på førstepladsen i Oberligaen. Dette faldt Tisch for brystet, da han mente, at hans hjemby, Rostock i højere grad fortjente et hold af denne kaliber. Tisch dekreterede derfor fra en dag til en anden, at klubben skulle flyttes til Rostock. Lauter-spillerne blev beordret til at flytte i nattens mulm og mørke og få dage efter spillede de deres første kamp for deres nye klub Empor Rostock (i dag Hansa Rostock). Noget tilsvarende skete i Dresden, hvor det nyoprettede hold Dynamo Dresden i 1953 havde vundet mesterskabet. Erich Mielke var stærkt utilfreds med, at Dresden havde to hold i den bedste række uden, at Berlin (hvorfra han ledte Stasi) ikke havde et eneste nævneværdigt hold. Mielke bestemte derfor, at Dynamo Dresden skulle flyttes til Berlin og Dynamo Berlin var dermed født. Dynamo Dresden eksisterede fortsat, men klubbens stjerner var nu flyttet til Berlin (Hesse, 2011, 226).

Det var dog ikke kun klubberne, der regelmæssigt skiftede lokation. I løbet af 1960'erne blev landskabet mere fastlåst og de fleste klubber vedblev at hedde det samme og spille i de samme byer, men antallet af spillere, der blev tvunget til at flytte klub steg drastisk – og dette havde Manfred Ewald stor indflydelse på. I 1966 blev 11 fodboldklubber gjort uafhængige af deres moderorganisationer og blev til egentlige fodboldklubber. Dette betød, at Dynamo Berlin blev til FC Dynamo Berlin, Empor Rostock blev til FC Hansa Rostock og Aufbau Magdeburg blev til 1. FC Magdeburg. Disse klubber blev kaldt *fokusklubber* og meningen var, at disse klubber skulle levere spillere til landsholdene, hvorfor alle lovende spillere i landet blev fordelt ud på disse 11 klubber og særligt på de fem største klubber Berlin, Dresden, Leipzig, Frankfurt/Oder og Magdeburg (Hesse, 2011, 227).

Der var altså ikke meget frihed for de forskellige spillere til selv at vælge destinationen på deres fodboldkarriere. Alligevel var langt de fleste spillere lykkelige og tilfredse. Der var efter østtyske forhold gode penge i fodbolden og spillerne var ofte velstående. Dertil kom, at mange af spillerne rejste rundt med enten lands- og/eller klubhold og fik dermed, modsat langt de fleste af deres landsmænd mulighed for at opleve Europa. Denne frihed kom dog ikke uden pris. De fleste af spillerne i Oberligaen og på landsholdet var udsat for en eller anden form for Stasi-overvågning og der er adskillige eksempler på spillere eller andre klubmedarbejdere, der selv har arbejdet for Stasi som såkaldte *Informelle Mitarbeiders (IM)*. Der findes adskillige historier om IM's, der er faldet i ryggen på deres holdkammerater og som har indrapporteret disse for diverse overtrædelser. Den mest kontroversielle og omtalte historie omhandler den tidligere FC Dynamo Berlin spiller Lutz Eigendorf. Eigendorf vendte aldrig tilbage til holdets hotel efter en venskabskamp mod Kaiserslautern 23. marts 1979 og han var nu officielt en østtysk afhopper. Stasi-chefen, Mielke tog dette meget personligt, særligt da FC Dynamo Berlin var at betragte som hans klub og en klub, der om nogen var synonym med det hemmelige politi. Mielke igangsatte en vidtrækkende proces med op mod 50-stasi agenter, der blandt andet skulle sørge for, at Eigendorfs kone faldt for en ny mand (en Stasi-agent), og dermed ikke fandt sammen med sin mand i Vesttyskland. Eigendorf selv fortsatte karrieren i Bundesligaen, hvor han spillede 61 kampe for Kaiserslautern og Braunschweig inden han i marts 1983 døde i en trafikulykke, der siden har været genstand for megen debat og mystik med flere belastende beviser for, at ulykken i højere grad var et bestilt mord udført af én eller flere Stasi-agenter (Hesse, 2011, 229-230)(McDougall, 2014, 123-124).

Det er vanskeligt at vurdere helt præcist, hvor stor indflydelse Stasi har haft på fodbolden i DDR, og hvor dybt infiltreret de enkelte klubber har været. Der findes dog rapporter, som beskriver, at Stasi havde informanter i samtlige klubber og blandt personer rundt om klubben (Hesse, 2011, 229). Det står altså klart, at Stasi-spøgelset har hærget den østtyske fodbold, og at det også havde betydning for de vesttyske klubber, der blandt andet fik deres omklædningsrum aflyttet, når de spillede kampe på østtysk territorium. Der findes desuden eksempler på vesttyske klubber, der har frygtet at overnatte i DDR inden kampe og som derfor har givet kuriøse undskyldninger for ikke at overnatte på den anden side af grænsen. Det står samtidig klart, at Erich Mielke udviklede sig til at blive en af de mest magtfulde og indflydelsesrige mænd i østtysk fodbold. Mielke var stærkt utilfreds med, at Magdeburg og Dresden havde delt ligatitlerne mellem sig op gennem 1970'erne, hvorfor han udnyttede sin indflydelse til at kræve, at en større andel af de bedste spillere blev flyttet til Berlin. Samtidig havde Mielke stor indflydelse på, hvilke dommere, der fik mulighed for at komme ud og dømme europæiske kampe, hvilket betød, at dommerne ofte dømte til Dynamo Berlins fordel. Dette gav Berlin-klubben nogle kraftige fordele og betød, at klubben satte sig på mesterskabet fra 1979 og frem til 1988. Samtidig betød det, at klubben af mange blev betragtet som den mest hadede klub på begge sider af jerntæppet og klubbens forudsigelige mesterskaber fik stor betydning for det tilskuerfald, der kunne observeres i Oberligaen op gennem 1980'erne (Hesse, 2011, 230-231). Berlin-klubbens dominans blev brudt i 1989 – midt i den folkelige opstandelse, der senere skulle blive DDR's endeligt. Den østtyske Oberliga vedblev dog med at eksistere indtil sæsonen 1990-1991.

5.1 DDR i den store verden:

Europa og Tyskland blev, som bekendt, delt i to i årene efter 2. verdenskrig. Det betød også, at mange af de transnationale organisationer, der blev oprettet i kølvandet på krigens afslutning, var forbeholdt enten øst- eller vestlande. Sådan forholdt det sig imidlertid ikke med det europæiske fodboldforbund UEFA og det internationale fodboldforbund FIFA. På trods af, at UEFA blev oprettet af ni vesteuropæiske klubber favnede organisationen, med sine klub- og landsholdsturneringer, over hele Europa og afholdt dermed jævnlige kampe på tværs af jerntæppet. DDR blev medlem af UEFA umiddelbart efter oprettelsen i 1954 og landet blev fuldgældigt medlem af FIFA i 1952 (provisorisk medlem siden 1951). DDR deltog i sin første

VM-kvalifikationskampagne op mod VM i 1958 i Sverige. I landets første kvalifikationskamp var hjemmebanen i Leipzig fyldt med op mod 120.000 tilskuere, der så deres landsmænd vinde 1-0 over Wales. Glæden varede dog kort for DDR, der endte sidst i kvalifikationspuljen. Landsholdet havde meget begrænset succes og blev kendt i Europa som et hold, der altid var lige ved og næsten. Holdet formåede aldrig at kvalificere sig til et europamesterskab og kun én gang, i 1974, formåede holdet at kvalificere sig til et verdensmesterskab – paradoksalt nok blev dette afholdt i Vesttyskland. Højdepunktet for DDR's fodboldlandshold kom ved selvsamme VM-turnering, hvor holdet slog Vesttyskland 1-0 i en emotionelt og politisk ladet kamp. Holdet havde dog, ligesom så mange andre østtyskere, succes på den olympiske scene, hvor holdet i 1976 strøg helt til tops på medaljeskamlen (Hesse, 2011, 225-27).

Der var modsat meget større succes på den anden side af det opdelte Tyskland og Vesttyskland markerede sig op gennem den sidste halvdel af det 20. århundrede som ét af verdens stærkeste mandskaber med tre verdensmesterskaber og to europamesterskaber i perioden inden genforeningen.

På klubsiden var der større succes for de østtyske hold, om end fortællingen ofte er en anden. Erindringer om østtysk fodbold knytter sig ofte til en forestilling om fejlslagne europæiske eventyr, men der findes en række eksempler på det modsatte. Øverst står selvfølgelig 1. FC Magdeburgs triumf i pokalvindernes turnering i 1974, hvor holdet besejrede mægtige AC Milan i finalen. 2 andre hold, FC Carl Zeiss-Jena i 1980 og Lokomotiv Leipzig i 1987, formåede at spille sig til finalen i samme turnering dog uden at løfte trofæet. Turneringen rangerede som den laveste af UEFA's klubturneringer, men modstanderne har trods alt været de nationale holds pokalvindere. Og selvom de østtyske hold ofte kom til kort i de større turneringer, var holdene ingenlunde at betragte som letvægtere. Storhold som Fiorentina, Inter Milan, Juventus, Porto, Leeds og Barcelona måtte alle på et tidspunkt se sig slået af Rostock og Dresden (Hesse, 2011, 222).

Magdeburgs triumf i foråret '74 var på mange måder et vidnesbyrd om såvel livet i DDR som synet på fodbold i landet. Kort efter dommerens slutfløjt løb Magdeburg-spillerne den obligatoriske sejrsvand rundt på stadion. Paradoksalt nok var der stort set ingen jubel på tilskuerpladserne. Det kæmpestore stadion med plads til op mod 69.000 tilskuere var næsten mennesketomt. Af flere forskellige årsager havde kun 5.000 AC Milan tilhængere taget turen til Holland og de fleste af disse havde forladt stadion inden slutfløjtet. Tilbage stod 288 mennesker,

der udgjorde den østtyske delegation og den eneste tilbageværende tilstedeværelse på tilskuerpladserne. Af disse var langt de fleste politiske skikkelser af den ene eller anden karat og mange havde ingen eller yderst begrænset kendskab til såvel fodbold som FC Magdeburg. Ingen østtyske fans havde fået tilladelse til at tage turen til Holland, hvorfor det største østtyske fodboldresultat i landets korte historie blev en mærkværdigt stille triumf. Fodbolden var dog til stadighed den absolut mest populære sport på begge sider af Muren og da holdet vendte retur til Magdeburg flokkedes mange tusind mennesker ud i gaderne for at hylde deres hjemvendte helte (McDougall, 2014, 49-50).

På trods af flere store enkeltstående resultater havde klubholdene det dog, ligesom landsholdet, ofte svært når det virkelig gjaldt, hvilket kan have medvirket til fortællingen om den fejlslagne østtyske fodboldkampagne. Ét af de største problemer i fortællingen om østtysk fodbold er, at den ofte bliver sammenlignet med fortællingen om den utroligt succesfulde vesttyske fodboldhistorie. Med til denne fortælling må dog også beregnes, at DDR geografisk og befolkningsmæssigt ikke var blandt de største lande i Europa og langt mindre end storebroren mod Vest, hvorfor landets bedrifter i højere grad bør sidestilles med lande som Belgien og Tjekkoslaviet. I Vesttyskland huserede nogle af Europas allerbedste hold såsom Bayern München, VfB Stuttgart, Borussia Mönchengladbach og Dortmund og deres succes har uden tvivl påvirket fortællingen om de østtyske klubber – hvilket ligeledes skyldes, at mange østtyskere til stadighed havde et forhold til de store klubber i vest.

I efteråret 1989, måneder inden murens fald, stod fodbolden i DDR stærkere end nogensinde før. Dynamo Dresden, FC Karl-Marx Stadt og Dynamo Berlin havde alle leveret flotte resultater i henholdsvis UEFA-cuppen og Pokalvindernes Turnering. Landsholdet var på vej til at kvalificere sig til VM i 1990 og med stjerner som Ulf Kirsten, Mathias Sammer, Uwe Rösler og Andreas Thom så fremtiden lys ud for DDR. Kort efter faldt Berlin-muren som bekendt og dette skulle få stor betydning for både de østtyske klubber og de østtyske spillere. I begyndelsen var optimismen stor. De østtyske klubber og spillere så frem til at få del i Bundesligaens TV- og sponsorpenge og den vestlige livsstil med alverdens forbrugsgoder og mere luksuriøs livsstil. Dette viste sig dog hurtigt at blive en utopisk tanke. De østtyske klubber kunne ingenlunde konkurrere med de vesttyske klubber på det økonomiske plan og kort efter genforeningen blev en lang række af de bedste spillere i DDR opkøbt af vesttyske klubber. Dertil kom, at de vesttyske klubber blev tilgodeset i markant grad under fusionen af de professionelle ligaer. Den

vesttyske Bundesliga bestod på daværende tidspunkt af 18 hold, mens Oberligaen i øst bestod af 14 hold. Det østtyske forbund var et produkt af en fejlslagen stat og havde derfor ikke mange trumfer at spille ved forhandlingsbordet. Ved sammenlægningen af de to ligaer blev det besluttet, at alle 18 Bundesliga-klubber skulle blive i den bedste række og kun de to bedste hold fra øst blev indlemmet i Bundesligaen. Aftalen, der blev indgået fik tilnavnet "2+6", hvilket var en indikation af DDR-holdenes indlemmelse i det vesttyske ligasystem. Rostock vandt den sidste østtyske titel foran Dynamo Dresden og disse hold blev dermed ligeledes de første østtyske hold i Bundesligaen. De næstkommende seks hold blev indlemmet i 2. Bundesligaen, mens de resterende hold gik fra at spille i den bedste østtyske række til nu at spille i den tredjebedste række – herunder de tidligere europæiske mestre fra Magdeburg samt Dynamo Berlin, der havde domineret østtysk fodbold op gennem 1980'erne. Siden genforeningen har de østtyske hold haft store vanskeligheder ved at konkurrere med de vesttyske hold og foruden Hansa Rostock og Dynamo Dresden har kun VfB Leipzig, Energie Cottbus, RB Leipzig og senest Union Berlin formået at rykke op i Bundesligaen. Da RB Leipzig i 2016 rykkede op i det forjættede land, havde der ikke været et østtysk hold i den bedste række siden 2009 (Fildew, 2018).

4. Teori

Den tyske professor Uwe Wilkesmann har skrevet værket; *"Inequality in German football. Does Money score goals?"*, hvori han undersøger korrelationen mellem en klubs spillerlønnings og dens resultater i Bundesligaen samt betydningen af UEFA's præmier udbetalt til de forskellige klubber. Wilkesmann bruger i sin kvantitative analyse data fra Bundesligaen i sæsonerne 2001/2 – 2014/15.

Ifølge Wilkesmann er fodboldverdenen et interessant samfundsmæssigt genstandsfelt idet, denne verden er selvstyrende til en vis grad og dermed kan den betragtes som et isoleret system. Wilkesmann undersøger indledningsvist om der er sammenhæng mellem de forskellige klubbers spillerlønnings og deres placering i tabellen. Dette leder herefter ned til en analyse af, hvor stor økonomisk ulighed, der hersker i Bundesligaen og herunder hvorledes UEFA's præmieudbetalinger bidrager til denne ulighed (Wilkesmann, 2017, 3).

Wilkesmann opstiller indledningsvis fem karakteristika, som gør fodboldverdenen til et særligt fænomen.

- 1) Fodboldverdenens aktører bevæger sig alle indenfor et struktureret system bestemt af de samme aktører. Aktørerne opererer efter et regelsæt, som er selvpålagt og som kan variere fra forbund til forbund. Ligesom det ses med EU og FN har de internationale fodboldorganisationer UEFA og FIFA dog et regelsæt, som skal følges for ikke at opnå sanktioner – hvilke regler medlemslandene pålægger sig selv herudover står dem frit for. I 2001/2, hvor Wilkesmanns undersøgelse tager sit udspring, skete der en strukturændring i tysk fodbold. Bundesligaen og 2. Bundesligaen blev fjernet fra DFB's retsområde og i stedet oprettedes *Deutsche Fussball Liga* (DFL), hvori de 36 professionelle klubber placeret i de to øverste ligaer er placeret. DFL blev én af 27 uafhængige medlemmer af den føderale moderorganisation DFB. DFL er et demokratisk fællesskab med ligeværdig stemmeret. Organisationen har blandt andet til opgave at varetage økonomiske spørgsmål som eksempelvis fordelingen af indtægter fra TV-aftaler, som i dag må betragtes som én af de absolut mest vitale indkomstkilder for de professionelle klubber.
Wilkesmann opsummerer afsnittet således: *"In sum, football competitions takes place in an environment that is the result of a self-elected, self-governed, self-imposed structure developed through a democratic decision-making process involving all participating actors"* (Wilkesmann, 2017, 4-5)
- 2) Et andet karakteristika ved fodbold er den producerede vare, som Wilkesmann karakteriserer som en "fælles produktion". Det relevante produkt er ikke den enkelte kamp, men hele turneringen med mesterskab samt op- og nedrykninger. Klubberne producerer dette produkt med en gensidig afhængighed og det er derfor vigtigt at alle klubber har en eller anden form for konkurrenceevne. Jo tidligere de forskellige turneringer er afgjort jo færre seere vil der teoretisk set være til de resterende kampe idet disse ikke længere har betydning for det endelige udfald. I et konventionelt marked, vil de enkelte producenter søge at eliminere deres konkurrenter for at få større markedsandel, men en sådan tilgang i fodboldverdenen vil ifølge Wilkesmann i sidste ende skade det samlede produkt og dermed alle klubber/producenter. Netop derfor er det essentielt med en stærk sportslig styringsstruktur, der skal sikre et højt konkurrenceniveau (Wilkesmann, 2017, 5).
- 3) For at bygge en sund og velfungerende ligastruktur er det nødvendigt med et sæt fælles regler samt mindst en styrende og objektiv institution. I såvel den tyske liga, som i

Champions League og Europa League er TV-indtægter den vigtigste indtægtskilde. Rettighederne til at vise de forskellige turneringer bliver solgt som et fælles produkt og herefter bliver indtægterne distribueret ud til de forskellige klubber. I Tyskland fordeles indtægterne efter en særlig formel, der tilgodeser såvel placering i tabellen samt antallet af seere til de enkelte kampe (Wilkesmann, 2017, 5).

- 4) Distributionen af TV-indtægterne er et nulsums-spil. Hvis en klub tjener mere, tjener en anden klub tilsvarende mindre. Indtægter fra de europæiske turneringer er ikke en del af nulsums-spillet, men betragtes som en yderligere indtægt. Denne indtægt er dog kun forbeholdt de enkelte klubber, som i den foregående sæson har kvalificeret sig til Europa. Forhåbningen om ekstra indtægter fra europæiske kampe kan lede en lang række klubber til at investere store summer på transfers og lønninger. Såfremt alle klubber gjorde dette ville det i teorien blot øge udgifterne uden at ændre på rangeringen i tabellen. Dette fænomen karakteriserer Wilkesmann som et "rotteræs" jf. Akerlof. I et rotteræs øges chancerne for at nå osten jo hurtigere den enkelte rotte er, men der bliver ikke tilføjet yderligere ost end det, der oprindeligt var målet. Dette rotteræs giver en mulig forklaring på, hvorfor en liga som den engelske Premier League aldrig har givet overskud efter skat og hvorfor mange europæiske fodboldligaer er kronisk uprofitable i sig selv (Wilkesmann, 2017, 6).
- 5) Det sidste punkt er ikke en unik karakter for fodbolden, men et socialt problem som også er tydeligt manifesteret indenfor fodboldverdenen – social ulighed. Social ulighed kommer til udtryk når nogle aktører har flere permanente værdifulde goder end andre aktører. I fodbold kendetegnes de værdifulde goder ved at være monetære ressourcer, der kan anvendes til at købe de bedste spillere, investere i bedre faciliteter og betale højere lønninger. Den ulighed synes at være strukturbaseret idet, det ofte ses, at de(n) samme klub(ber) ligger øverst i tabellen år efter år. I Tyskland ses dette hos Bayern München og Borussia Dortmund, der siden 93/94 tilsammen har vundet 22 mesterskaber ud af 26 mulige⁴ (Wilkesmann, 2017, 6).

---

⁴ Bayern München har i perioden været den klart mest dominerende klub med 17 mesterskaber.

Den fælles produktion afhænger således af at den sociale ulighed klubberne i mellem ikke bliver for eklatant idet, det endelige resultat i sidste ende vil være forudsigeligt for forbrugerne, der derfor ikke vil have samme interesse i at købe produktet.

De empiriske data som Wilkesmann anvender i sin undersøgelse stammer dels fra magasinerne *Kicker* og *Handelsblatt* samt fra hjemmesiderne *fussballgeld.de* og *transfermarkt.de*. Wilkesmanns hypotese tager udgangspunkt i tidligere studier, der alle har vist, at der er en sammenhængskraft mellem en klubs finansielle position og dens placering i tabellen (Wilkesmann, 2017, 8). Wilkesmanns studier bekræfter hypotesen om, at der er korrelation mellem budget og resultat.

I figur 1 fra sæsonen 2002/3 ses en næsten perfekt lineær korrelation – jo højere budget, jo flere points i slutningen af sæsonen. Forskellen er tydeligst i bunden og toppen, hvor FC Nürnberg og FC Bayern München skiller sig mest ud. I midten af tabellen er der flere lav-budget klubber som har scoret mange points, hvilket synes at kunne indikere, at ledelse, træning, taktik eller talentfulde spillere kan have betydning i en enkelt eller flere sæsoner. Det er ligeledes interessant at bemærke, hvor eklatant en forskel, der er på Bayern München og de resterende hold i ligaen (Wilkesmann, 2017, 9).

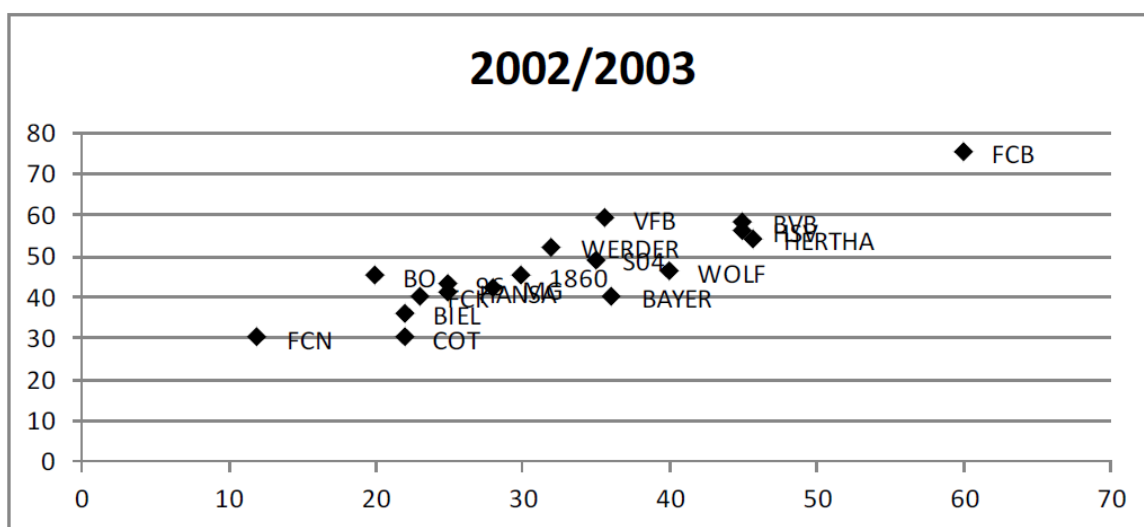

Fig. 1: Relationship between budget and scored points per club in the 2002/2003 season (x-axis €; y-axis points)

Ser man i stedet på figur 2 fra sæsonen 2013/14, bliver det tydeligt, at en håndfuld klubber distancerer sig økonomisk fra de øvrige, og at disse klubber ligeledes klarer sig bedst i tabellen. FC Bayern München har i perioden lagt yderligere afstand til de øvrige klubber og deres budget

er nu næsten dobbelt så stort som det næsthøjeste. FC Schalke 04, BV Borussia Dortmund og VfL Wolfsburg har ligeledes distanceret sig fra de øvrige hold og disse 3 hold står sammen med Bayern München for mere end halvdelen af alle lønudgifter i Bundesligaen (Wilkesmann, 2017, 9).

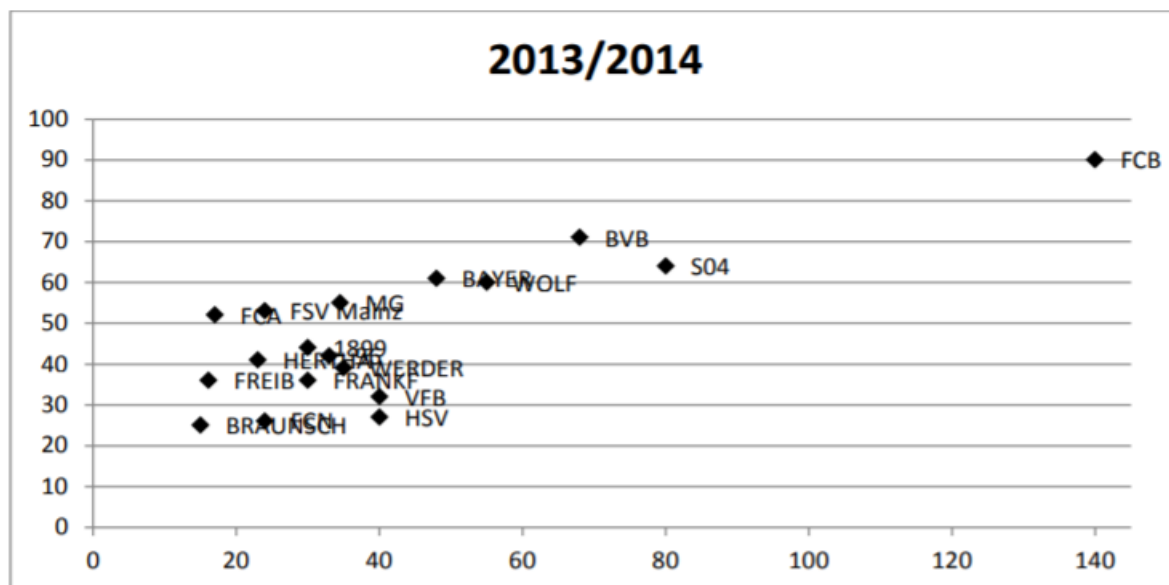

Fig. 2: Relationship between players' salaries and scored points per club in the 2013/2014 season (x-axis €; y-axis points)

Den lineære korrelation er altså ikke empirisk observerbar i alle sæsoner, men der er dog en klar tendens til, at de bedste hold ligeledes er de som bruger flest penge. Der kan ifølge Wilkesmann observeres enkelte eller flere anomalier i nogle sæsoner, hvilket må indikere, at disse klubber enten er drevet af en dygtig præsident/træner eller, at klubben har købt talentfulde spillere billigt – som regel grundet en ung alder. Wilkesmanns anden hypotese er derfor, at: "En god klubledelse kan have positiv effekt på klubbens pointtotal i slutningen af sæsonen."

Dertil kommer Wilkesmanns tredje hypotese; at penge fra de europæiske turneringer, Europa League og særligt Champions League har en indflydelse på den endelige tabel. Dette skyldes ifølge Wilkesmann, at de klubber, der opnår en yderligere indtægt fra europæiske turneringer teoretisk set vil investere denne indtægt i kvalitetsspillere og dermed opnå bedre resultater på banen. For at afgøre, hvorledes der kan ses en lineær korrelation over en længere periode har Wilkesmann lavet en lineær regressionsmodel for sæsonerne 2001/2 – 2014/5.

Den afhængige variabel er her antallet af point per sæson, mens de uafhængige variabler blev integreret i fire forskellige modeller.

- 1) Den første uafhængige variabel er andelen af spillerlønninger per klub sammenholdt med det samlede lønbudget for hele Bundesligaen. Den tilgang er logisk da en del af målet med Wilkesmanns analyse er at differentiere de forskellige klubbers spillerbudget.
- 2) Den anden variabel er trænerfyringer i løbet af sæsonen. Denne variabel anvendes som en proxy for ringe resultater på baggrund af forventningerne før sæsonen. Denne variabel er ifølge Wilkesmann, den mest usikre, men i mangel på bedre data er variabelen alligevel medregnet. Hvis en træner fyres i løbet af den igangværende sæson sættes langsigtede mål til side for kortsigtede mål – eksempelvis redning fra nedrykning.
- 3) Den tredje uafhængige variabel er de penge, som UEFA overfører til de klubber, der har deltaget i europæiske turneringer.
- 4) Den sidste uafhængige variabel er den kvadratiske sum af forholdet mellem de forskellige klubbers spillerlønninger per sæson. Den kvadratiske sum estimerer den aftagende marginale nytteværdi af spillernes løn og viser, om en klub med stadig større spillerlønninger scorer tilsvarende flere points eller om, der sker et naturligt fald (Wilkesmann, 2017, 11).

	Scored points per season			
	1	2	3	4
	Beta	Beta	Beta	Beta
Ratio of players' salaries per club to the grand total of all players' salaries per season	.877**	.482**	.623**	.630**
At least one managerial dismissal during the season	-.297**	-.283**	-.287**	
Money transferred from the UEFA	.233**	.202**		
Square sum of the proportion of players' salaries per season	-.443**			
Number of observations	252	252	252	252
R ²	.522	.501	.480	.397
Significance level 1% (**); 5% (*)				

Tab. 1: Robust OLS regression with scored points per season as dependent variable

Model 1 og 2 har en høj forklaringsgrad (R^2), og modellen viser med tydelighed, at andelen af en klubs spillerlønninger sat i forhold til det samlede lønbudget i Bundesligaen har størst betydning for antallet af point i slutningen af sæsonen. En eller flere trænerfyringer har negativ indflydelse på resultaterne, mens penge fra UEFA modsat har en positiv indflydelse på en klubs præstation. Den kvadratiske sum af forholdet mellem de forskellige klubbers spillerlønninger per sæson har ligeledes en negativ effekt, og der kan påvises en faldende marginal nytteværdi – den samme angriber scorer ikke flere mål, hvis han bliver betalt flere penge (Wilkesmann, 2017, 12).

Der er også empirisk belæg for, at man ved at betragte de monetære ressourcer i høj grad kan forudsige den endelige ligatabel, hvilket leder hen til Wilkesmanns næste undersøgelsesspørgsmål: "Hvor udtalt er uligheden i den tyske Bundesliga?"

Wilkesmann har udregnet dette ved hjælp af en Lorenz-kurve og en Gini-koefficient.

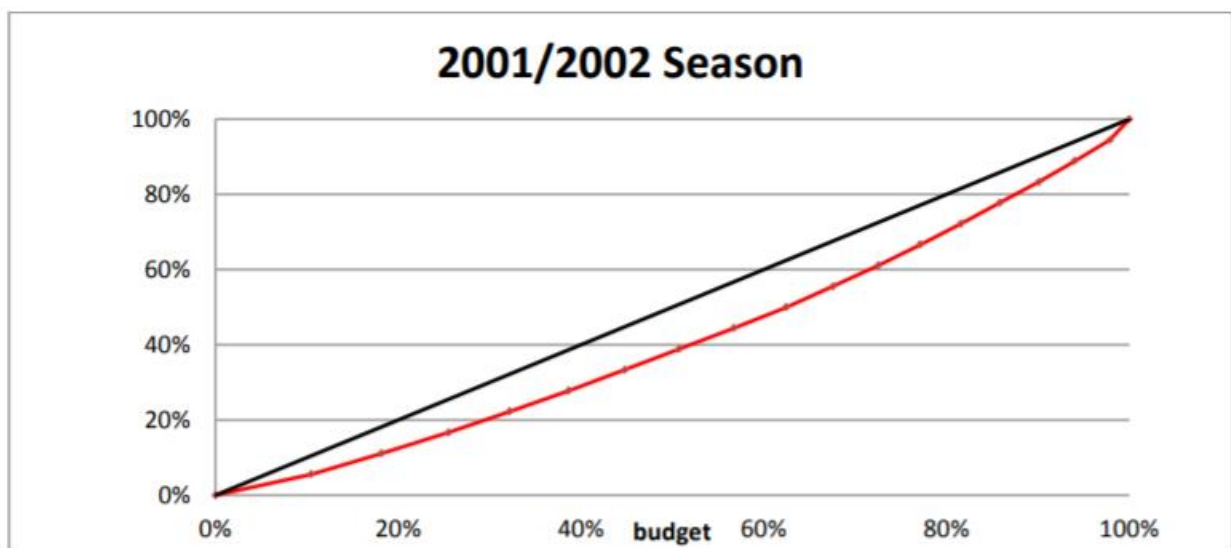

Fig. 4: Lorenz curve for the 2001/2002 season (x-axis budget; y-axis clubs)

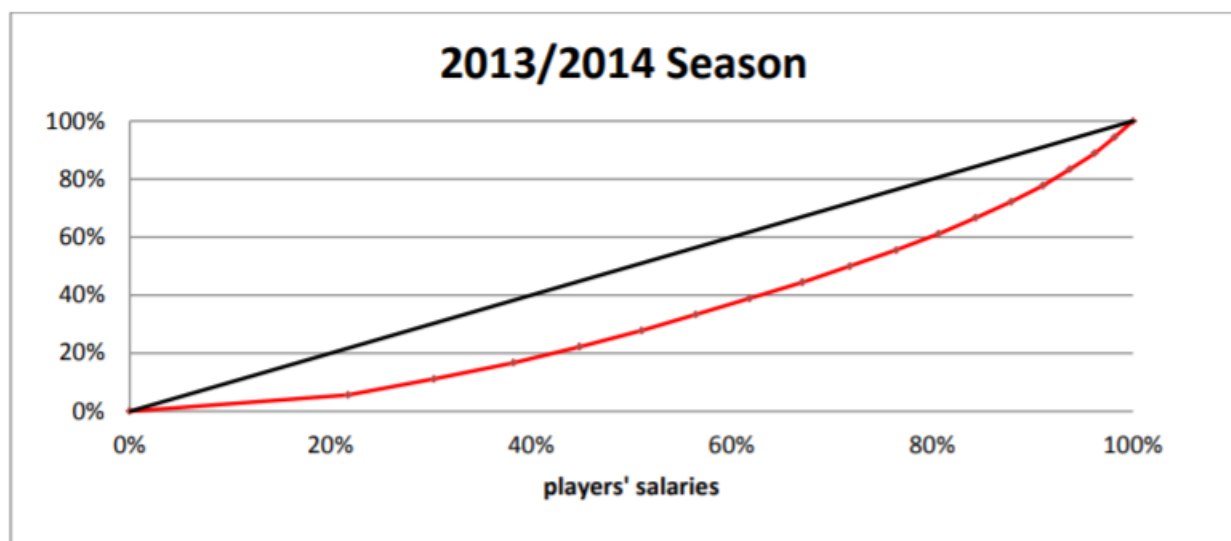

Fig. 5: Lorenz curve for the 2013/2014 season (x-axis players' salaries; y-axis clubs)

Den diagonale linje repræsenterer fuldkommen lighed, og Lorenz-kurven nedenunder viser den egentlige grad af ulighed. Jo tættere på den diagonale linje – jo større grad af lighed eksisterer der. Som det ses på figur 4 og 5 er der kommet en øget ulighed i Bundesligaen fra fra 2001/2 til 2013/14.

Gini-koefficienten beskriver graden af ulighed i en fordeling i et indeks mellem 0 og 1. Ved fuldkommen lighed opnås tallet 0, mens tallet 1 beskriver en situation, hvor én person ejer hele den beregnede formue.

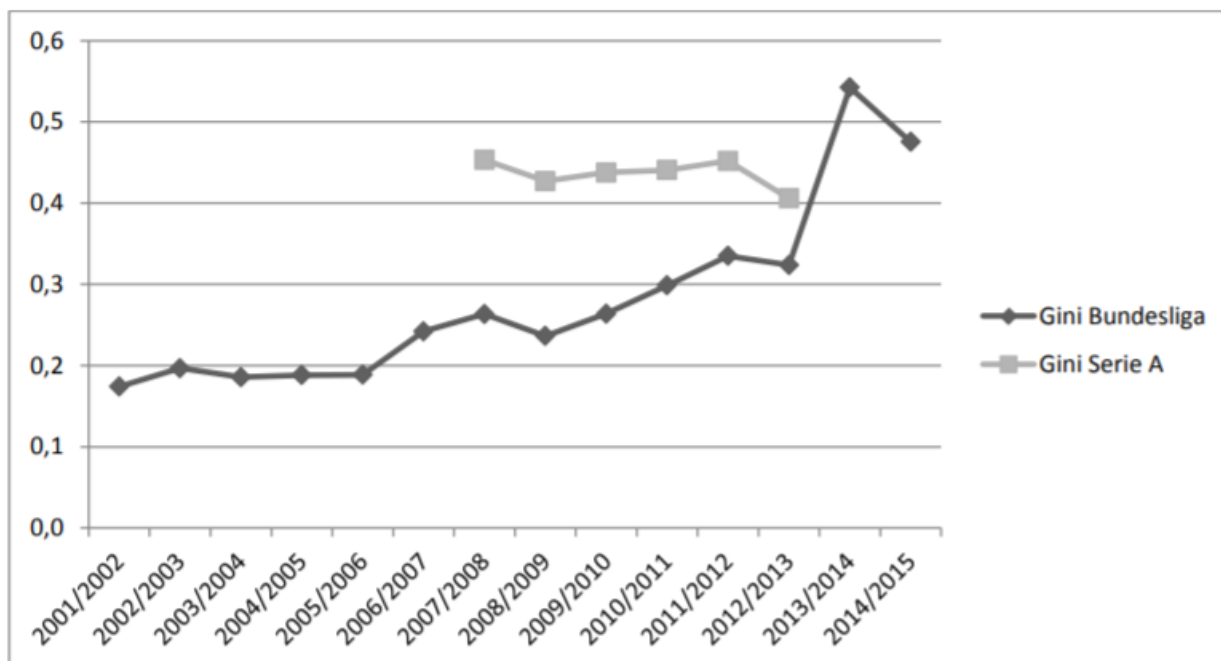

Fig. 6: Comparison of the Gini coefficients of Bundesliga and Serie A (x-axis seasons; y-axis Gini)

Figur 6 viser, at uligheden i den tyske Bundesliga siden 2001/2 har ligget på et forholdsvis stabilt niveau indtil 2012/13. Herefter sker der en markant stigning inden, der igen kommer et signifikant fald. Wilkesmann forklarer den store stigning med en øget indtægt fra UEFA. I 2012/3 vandt Bayern München en ren tysk Champions League finale mod Borussia Dortmund, hvorfor disse to klubber har fået tilhørt markante summer fra UEFA i såvel TV-rettighejder som præmiepenge (Wilkesmann, 2017, 15-16).

6.1 Delkonklusion:

Wilkesmann påviser i sin undersøgelse, at monetære ressourcer har en enorm betydning for resultaterne i den tyske Bundesliga. De rigeste klubber ligger som regel i toppen, mens dem med færrest ressourcer kæmper en desperat kamp for at undgå nedrykning. Der findes dog en række anomalier når man kigger på de enkelte sæsoner, hvilket indikerer, at andre faktorer til stadighed også har indflydelse på den endelige sluttabel. Ser man på et samlet billede over flere sæsoner tegner der sig dog et tydeligt billede af betydningen af monetære ressourcer. Klubberne med de største økonomiske muskler ender oftest på de øverste pladser – pladser, som giver adgang til de europæiske turneringer. Her har de i forvejen pengestærke klubber en

platform til at tjene endnu flere penge, hvilket bidrager til en stigning i uligheden, såvel økonomisk som sportsligt.

Det står ligeledes klart, at uligheden i Bundesligaen er steget markant de seneste år og særligt FC Bayern München er i en økonomisk liga, som ligger milevidt fra de fleste andre tyske hold, hvilket formentlig også forklarer, hvorfor klubben har vundet de seneste syv mesterskaber i træk.

5. Analyse:

Den østtyske klub RasenBallSport Leipzig rykkede i 2016 op i Bundesligaen og året efter endte klubben, som oprykker, på en imponerende andenplads. Klubben har modsat andre østtyske klubber haft stor sportslig succes efter oprykningen og kort inden covid-19 epidemiens indtog i Europa i foråret 2020, kvalificerede klubben sig til kvartfinalen i Champions League mens klubben samtidig lå placeret på en tredjeplads i Bundesligaen få point efter giganterne fra Bayern München⁵. Efter genforeningen havde der som sagt været meget begrænset tilstedeværelse af østtyske klubber og den sportslige succes for disse klubber var i høj grad udeblevet. Hansa Rostock blev af mange betragtet som det mest succesfulde østtyske hold siden genforeningen og havde med to sjettepladser i 1996 og 1998 opnået de bedste resultater for et østtysk mandskab indtil RB Leipzigs indtog i Bundesligaen (Bundesliga.com).

Som Østtysklands første reelle fodboldflagskib siden genforeningen og en ambassadør for udvikling af unge spillere skulle man umiddelbart tro, at RB Leipzig måtte være et vellidt hold blandt mange fans. Dette er dog langt fra sandheden og klubben anses som den mest hadede klub i Tyskland. Tysk fodboldkultur er gennemsyret af historie og tradition og for mange fans er RB Leipzig et skræmmende billede på en fodboldklub, hvor profit og marketing kommer før fodbold og tradition. Forargelsen kom blandt til udtryk under en pokalkamp i 2016 mellem Dynamo Dresden og RB Leipzig, hvor førstnævntes fans havde medbragt et afhugget tyrehoved (symbol på Red Bull) som blev kastet på banen. For at forstå de tyske tilhængeres mentalitet er det essentielt at forstå, hvorledes klubberne i Tyskland er bygget op. Tysk fodbold er alment kendt for at have det højeste tilskuergennemsnit i verden samt for at have meget lavere billetpriser end de andre store ligaer. Dortmund har anno 2019 den højeste sæsonkortspris i

---

⁵ Bundesligaen 2019/2020 blev suspenderet efter 25. spillerunde grundet covid-19.

Tyskland på 219 Euro, mens Tottenham i England har den højeste gennemsnitlige sæsonkortpris på 1540 Euro (statista.com).

DFB indførte i begyndelsen af årtusindeskiftet en ny licensordning, der skulle få gennemgribende betydning for udviklingen af tysk fodbold de næstkommende årtier. Et af punkterne er den obligatoriske indførelse af de såkaldte *Leistungszentren*, som er en række talentcentre til optimering af det tyske talentarbejde. I front for dette arbejde stod i en årrække den tidligere østtyske stjernespiller Mathias Sammer og store dele af filosofien bag centrene er inspireret af den østtyske model som Sammer voksede op i. Dette talentarbejde har været stærkt medvirkende til Tysklands succes efter årtusindeskiftet – en succes, der kulminerede med Verdensmesterskabet i 2014.

Den mest omtalte del af licensaftalen er dog den såkaldte 50+1 regel, der betyder, at moderklubben og - i forlængelse heraf – klubbens fans skal være i besiddelse af majoriteten af klubbens stemmeandel. Klubberne får ganske enkelt ikke adgang til Bundesligaerne, såfremt en kommerciel investor ejer mere end 49 % af klubben. Dette blokerer udefrakommende investorer i opnå hurtig kontrol med klubben og potentielt tage beslutninger, der strider mod tilhængerens ønsker. Reglen har dog også sine undtagelser. Et tillæg til reglen gør det muligt for investorer, der har ydet uafbrudt og signifikant bidrag i mere end 20 år at overtage stemmemajoriteten. Eksempler på klubber, der omgås reglen er Leverkusen, som er ejet af Farmaceutvirksomheden Bayer, mens Wolfsburg er ejet af bilproducenten Volkswagen. Fælles for begge klubber er dog, at sponsorerne har kæmpe stor andel i klubbens historie og tradition. Et nyligt eksempel er TSG Hoffenheim som ejes af software-millionæren, Dietmar Hopp. Endelig er der så RB Leipzig. I forhold til de andre undtagelser, er situationen i Leipzig en anden. Klubben er ikke et kapitalselskab ligesom langt størstedelen af de resterende Bundesliga klubber, men er i stedet ejet af klubbens medlemmer. Klubben har dog kun ganske få medlemmer, hvoraf langt størstedelen arbejder i Red Bull og bestyrelsen har mandat til at afvise nye medlemmer. I Bayern München havde over 290.000 fans stemmeret da det i 2016 skulle besluttes om klubbens præsident, Uli Hoeness skulle have genvalg. I Leipzig er dette privilegie kun forbeholdt lidt mere end en håndfuld medlemmer. På denne måde overholder Leipzig i praksis de foreskrevne regler, men bryder med de traditioner som de tyske klubber har bygget på gennem århundreder (Scheuber, 2018).

Den tyske struktur kan altså indirekte have haft konsekvens for de østtyske hold. I de seneste 20 år er pengestrømmene i fodbold blevet enorme. På 20 år er spillerløbninger nogle steder steget med op til 1500 % og transfersummer er i dag markant højere end for 20 år siden. I 2001 blev franskmanden Zinedine Zidane solgt fra Juventus til Real Madrid for en pris på omtrent 500 mio. DKK. Denne rekord er siden blevet slået gentagne gange og i 2017 blev brasilianske Neymar solgt fra Barcelona til Paris Saint-Germain for over 1,6 mia. DKK (transfermarkt.de). I samme periode har adskillige rigmænd gjort deres entre i fodboldverdenen. Flere fodboldklubber er blevet opkøbt og givet enorme transferbudgetter, hvilket har været tilfældet i blandt andet Manchester City, Chelsea og Paris Saint-Germain, der alle er blevet europæiske supermagter. 50+1 reglen har besværliggjort opkøbet af tyske klubber og det kan spekuleres i om nogle klubber i Tyskland grundet deres enorme fanbaser og dermed pengepotentialer var blevet opkøbt såfremt reglen ikke havde eksisteret.

Mere end 30 år efter genforeningen er der altså endelig et østtysk lyspunkt i Bundesligaen, om end dette lyspunkt ikke er vellidt blandt ret mange fodboldtilhængere. Det er dog bemærkelsesværdigt, at der skulle gå næsten 30 år før et østtysk hold kunne konkurrere med om de øverste pladser i Bundesligaen. I begyndelsen var optimismen som sagt stor blandt de østtyske klubber, men fodbolden skulle vise sig at blive et billede på den generelle oplevelse i Østtyskland efter genforeningen. Den indledende eufori blev hurtigt erstattet af skuffelse og magtesløshed og genforeningsfølelsen udeblev.

De østtyske klubber skulle pludselig omstille sig fra at være statsejede til at skulle konkurrere i et benhårdt marked og overgangen fra planøkonomi til markedsøkonomi var ingenlunde nem for klubberne. Et forslag om en partnerskabsaftale blev afvist af de vesttyske klubber og de østtyske klubber var overladt til sig selv. Flere af de vesttyske klubber var hurtige til at drage fordel af østtyskernes manglende forståelse for det private marked og de store økonomiske forskelle, der herskede mellem øst og vest. Blot en måned efter murens fald blev den første officielle handel indgået på tværs af den gamle grænse da Bayer Leverkusen købte Andreas Thom fra Dynamo Berlin og kort tid efter købte klubben også Ulf Kirsten i Dynamo Dresden. En måned efter genforeningen havde to af de mest fremtrædende østtyske klubber altså mistet deres bedste spiller. Lave lønbudgetter samt "tvangsnedrykning" til lavere rækker gjorde det så godt som umuligt for klubberne at erstatte disse spillere. Et andet eksempel på de ensidige

handler, der blev indgået kort efter genforeningen er Stuttgarts køb af den senere Ballon d'Or⁶-vinder Mathias Sammer. Handelen, der sendte Sammer fra Dresden til Stuttgart inkluderede blandt andet en holdbus til Dresden-mandskabet. Tre år senere krævede Stuttgart bussen retur til stor forbløffelse for alle i Dresden – de havde ganske enkelt ingen ide om, hvad en leasingaftale var (McDougall, 2014, 327). Denne handel er et klart bevis på ensidigheden i de handler, der blev indgået. Grundet de østtyske klubbers manglende viden det frie marked blev disse underkompenseret og ofte i ekstrem grad. I artiklen "*Kinderhandel zum Nulltarif*"⁷ udgivet i den tyske avis, *Der Spiegel* fra 1992 omtales det, hvorledes de østtyske klubber ikke havde noget at gøre når de vesttyske klubber bankede på døren for at lokke unge spillere til. Her beskriver østtyske fodboldledere, hvorledes de vesttyske klubber med "stor aggression" handlede meget unge spillere i vest i årene efter genforeningen og hvorledes de vesttyske klubber ofte lokkede med meget mere end penge. Artiklen beskriver, hvorledes vesttyske klubber har lokket med jobs til de unges forældre og uddannelse til de unge spillere – noget som ikke kunne loves i øst. Den østtyske skepsis blev ikke vel modtaget i DFB og forbundet synes ikke at have megen sympati for de østtyske klubbers problematikker. Som svar på en klage fra FC Dynamo Berlin vedrørende aggressiv rekruttering af klubbens spillere svarede daværende ligaformand, Horst Eberstein: "*Sehen Sie das doch als Beweis Ihrer guten Jugenarbeit!*"⁸. Der synes altså ikke at være megen støtte fra det tyske fodboldforbund, hvilket unægtelig har gjort vilkårene hårde for de østtyske klubber og der synes samtidig ikke at være megen kollegial moral fra de vesttyske klubber, som – uden at blinke – går på rov i de østtyske ungdomsrækker. Artiklen går endda så langt som til at beskrive, hvorledes de østtyske klubber får erindringer til tiden under Stasi: "*Den geraden Weg ging kaum ein Bundesligaklub, wenn er preiswerte Verstärkung witterte. Mitunter wurden die Betroffenen in den Ostvereinen sogar an alte Stasi-Zeiten erinnert. Denn beim Kampf um die preiswerten Talente bespitzelten sich die Westinteressenten ganz offenkundig gegenseitig.*"⁹

Optimismen over genforeningen synes altså allerede i 1992 at være forduftet for de østtyske klubber, der udviste frustration over de strukturelle og politiske forhold i genforeningsaftalen.

---

⁶ Ballon d'Or: Pris der gives af magasinet France Football til årets bedste fodboldspiller i Europa.

⁷ "Gratis børnehandel"

⁸ "Betragt det blot som et bevis på jeres stærke ungdomsarbejde"

⁹ Ingen Bundesliga-klub gik den rette vej når den øjnedde en billig forstærkning. Undertiden blev de berørte østtyske klubber endda mindet om Stasi-tiden, idet de vesttyske klubber gjorde brug af åbenlys spionage i kampen for billige tyske talenter."

FC Dynamo Berlins træner Dieter Fuchs beskriver i artiklen, hvorledes han oplevede, at han selv – i lighed med andre østtyske selskabsrepræsentanter – ikke havde noget at skulle have sagt når de sad til bords med vesttyske kollegaer (Der Spiegel, 1992).

Artiklen er et bevis på, at de østtyske klubber har haft noget nær umulige vilkår i forbindelse med genforeningen og til trods for, at de østtyske klubber allerede i '92 udviste frustration og formelt forsøgte at beklage sig til det tyske forbund var der ikke megen hjælp at hente, hverken fra de vesttyske klubber eller fra forbundet selv. Der synes at være mangel på et styrende og samlende organ til samling af de østtyske klubbers interesser. Den manglende evne til at få skabt en fælles østtysk fodboldkultur og nationalfølelse gør, at klubberne fremstår som enlige aktører med hver deres interesse frem for en samlet enhed med fælles interesser. Dette skaber et identitetsmæssigt vakuum, der gør det muligt for de vesttyske klubber at tromle hen over de østtyske kollegaer uden, at disse reelt set har haft mulighed for at stå i mod.

Genforeningen af de tyske fodboldforbund gik skævt fra starten og der synes ikke at have været nogen større interesse fra DFB til at integrere endsige sammenslutte de to forbund. I marts 1990 udtalte den daværende kasserer og senere præsident i DFB, Egidius Braun, at en hurtig indlemmelse af østtyske klubber i Bundesligaen kun kunne ske i fantasien. I samme ombæring udtalte Braun, at man skam hjalp de østtyske klubber ved at sende bolde og net (Focus, 2010). Den daværende formand for den vesttyske ligakomiteé, Gerhard Mayer-Vorfelder udviste samme tvetydighed med sine udtalelser omkring genforeningen. Vorfelder udtalte således, at man skulle forhindre "*et totalt brandudsalg*" af de østtyske klubber, men gjorde i samme åndedrag klart, at de ingen vesttyske klubber ville give afkald på noget for de østtyske klubbers skyld (Sportsschau, 2019). På trods af DFB's tøven gjorde de politiske strømme det dog umuligt at vedholde en adskillelse af de to forbund, hvorfor repræsentanter fra DFB og NOFV satte sig til forhandlingsbordet i de første måneder af 1990. I april samme år annoncerede de to foreninger, at en genforening tidligst kunne nås i sæsonen 1992/93, men politisk pres tvang foreningerne til at kaste deres indledende tanker overbord og nå frem til en hurtigere genforeningsaftale. Aftalen endte som bekendt i overvejende vesttysk favør og det politiske pres for at nå frem til en hurtigere aftale gav ifølge Hans Georg Moldenhauer langt fra optimale betingelser til en gensidig fordelagtig aftale. Aftalen er i eftertiden blevet kritiseret massivt og der kan spekuleres i om en mere ligeværdig aftale havde givet de østtyske klubber bedre

forudsætninger for at opnå en succesfuld integration i Bundesligaen (DFB.TV, 2015)(Weitz, 2011).

Overgangen fra planøkonomi til markedsøkonomi gjorde, at de statsejede firmaer i Østtyskland skulle privatiseres. Til dette formål oprettede regeringen et agentur, Treuhandanstalt, der fik til opgave at overvåge afviklingen af de statsejede folkeselskaber. 85 % af virksomhederne blev solgt til det vestlige Tyskland, mens kun 5 % vedblev at være på østtyske hænder. En lang række af virksomhederne fik lukket deres produktion helt eller delvist og arbejdsløsheden i Østtyskland steg med raket fart. Optimismen over genforeningen forsvandt som dug for solen og den økonomiske forskel på øst og vest blev endnu mere tydelig (Videnskab.dk). For de østtyske fodboldklubber betød dette, at store dele af deres sponsorgrundlag var forsvundet og vesttyske firmaer udviste meget begrænset interesse i at investere i de østtyske fodboldhold. I dag er der igen virksomheder i Østtyskland, men langt størstedelen af disse er små eller mellemstore virksomheder, hvis bidrag kun er en dråbe i havet ved siden af nogle af de kæmpestore millionsponsorater som de største klubber i Europa hiver ind. I dag er der omkring 1700 virksomheder med mere end 250 ansatte i den tidligere østzone. Sammenlignet med delstaten Nordrhein-Vestfalen, der areal- og befolkningsmæssigt minder meget om de nye føderale stater tilsammen, er antallet af store virksomheder her dobbelt så stort. Dertil kommer, at langt størstedelen af de allerstørste virksomheder som har filialer samt logistik- og produktionscentre i øst alle har hovedsæde i vest og derfor er langt mere tilbøjelige til at investere i klubberne her (<https://www.sportschau.de/30jahremauerfall/fussball-ddr-100.html>).

Virksomheder investerer i sportsklubber, underholdning og andet fordi de aner en profitabel forretning og en udvidelse og forbedring af deres brand og image. Kun i sjældne tilfælde ses det, at investorer smider penge efter en ikke-profitabel klub, og dette sker som oftest grundet et personligt forhold til klubben. Sportsklubber giver firmaerne en unik værdi og rækkevidde i en verden, hvor det bliver sværere og sværere for virksomhederne at differentiere sig fra deres konkurrenter. Succes og eksponering i de internationale turneringer samt i de store nationale ligaer som Premier League, La Liga og Bundesligaen giver selvsagt virksomhederne en større platform til at brande deres produkt. En anden væsentlig faktor i virksomhedernes brandingstrategi er de sociale medier, som er blevet en af de mest markante platforme til at skabe opmærksomhed og tiltrække nye kunder – særligt fra de købestærke unge forbrugere (<https://www.forbes.com/sites/forbescommunicationscouncil/2020/06/25/the-power-of-social-media-to->

[capture-todays-consumer/#26448fbe789e](https://www.instagram.com/capture-todays-consumer/#26448fbe789e)). Sportsstjerner herunder fodboldspillere er nogle af de mest fulgte personer på de sociale medier¹⁰ og klubberne har altså i disse værdifulde aktiver i jagten på økonomisk stærke sponsorer. Det bliver altså stadig sværere for de østtyske klubber at tiltrække store sponsorer i de klubberne, hverken har internationalt rækkevidde endsige spillere med enorme følgeskarer. Det er altså vanskeligt at forestille sig, hvorledes en kæmpevirksomhed skulle kunne se perspektiv i en eller flere af de østtyske klubber så længe disse frister en tilværelse i de lavere rækker, hvor kampe kun sendes på regionale radio- og TV-kanaler.

Den tidligere præsident i *Nordostdeutscher Fussballverband* (NOFV), Hans Georg Moldenhauer tilslutter sig samme konklusion og han beskriver, hvorledes de østtyske klubber er havnet i en ond spiral i det sponsorerne typisk ikke smider penge efter klubber i de lavere rækker. For at tiltrække sponsorer er det derfor ifølge Moldenhauer essentielt, at klubberne skaber bedre resultater og samtidig forbedrer deres image (Faupel, 2010). Et image, der for mange østtyske klubbers vedkommende blev plettet i årene efter genforeningen. Mange østtyske klubber fik i løbet af 1990'erne ry for at have voldelige og fascistiske tilhængere blandt andet grundet et stort mediefokus herpå.

Fanscenen i Østtyskland var i 1980'erne præget af optøjer, vold og racisme. Nogle fans har senere genkaldt, at der typisk ikke blev spillet en kamp uden der medførte en eller anden form for optøjer mellem fangrupperingerne. Dette fænomen var dog ingenlunde forbeholdt Østtyskland i det tilskueroptøjer var et støt stigende problem over hele fodbold-Europa. I såvel øst som vest var hooliganisme et mærkbart socialt problem og Tyskland var ingen undtagelse. Oftest blev volden og de materielle skader begået udenfor stadionets rammer – i bycentre og på togstationer – hvor politiets tilstedeværelse ikke var så massivt som på stadion. Mellem 1984 og 1988 blev der, hvert år anholdt omkring 1000 mennesker for *Rowdytum* (hooliganisme), hvilket svarer til cirka 35 mennesker på kampdag (McDougall, 2014, 207). Hooliganismen var en torn i øjet på det socialistiske styre, der havde svært ved at finde en forklaring på problemets opblussen. De kommunistiske samfund havde, efter egen overbevisning, elimineret klasseforskelle og så derfor ingen objektiv grund til urolighederne. Hooliganismen blev derfor slået hen som ungdomskedsomhed og et udslag af for megen

---

¹⁰ Portugisiske Cristiano Ronaldo topper Instagrams liste over følgere med 232 mio. Også argentinske Lionel Messi samt brasilianeren Neymar Jr. er at finde på top-10 listen (kilde: statista.com, 16/6 2020).

alkoholkonsumering blandt en gruppe af unge (McDougall, 2014, 209)(Grix og Dennis, 2011, 151-152). Urolighederne skulle dog i højere grad ses som en form for demonstration – både sportsligt og politisk. Mange fans var i løbet af 1980'erne frustreret over, hvorledes Dynamo Berlin blev hjulpet på vej – både af staten og ikke mindst af dommerne og klubben blev mødt af mangt et tilråb under kampene i Oberligaen. Men urolighederne og råbene fra tilskuerpladserne havde også mere politisk ladede budskaber. I 1980'erne når et frispark var blevet dømt og det forsvarende holds mur sat op, blev der ofte råbt: ”1, 2, 3 – Die Mauer muss weg!” – en dobbeltbetydning som selv SED ikke kunne bortforklare. Efter en række tilskuerrelaterede tragedier på europæiske stadions i løbet af 80'erne¹¹ begyndte mange klubber, herunder også i DDR, at investere store summer i sikkerhedsforbedring af stadions. Dette inkluderede tribuner med sæder i et forsøg på at gøre fodbolden mere familievenlig.

På trods af flere tiltag var der meget begrænset fremgang at spore i DDR og politiet var stadig i aktion under langt de fleste kampe i Oberligaen. Netop politiet var ifølge tidligere tilhængere en central del af problemet med hooliganisme i DDR. Disse tilhængere beskriver, hvorledes regionale forskelle ofte gjorde politiet mindre tolerante overfor bestemte grupperinger. En Union Berlin tilhænger beskriver, hvorledes politiet i byer som Magdeburg og Rostock ofte havde en iboende antagonisme mod folk fra Berlin, hvorfor de ofte var meget hårdhændede overfor disse. Dette skabte obskure scener, hvor medrejsende politifolk fra Berlin endte med at beskytte Union-tilhængerne og to politigrupperinger røg i slagsmål med hinanden (McDougall, 2014, 212).

I løbet af 1990'erne og starten af det nye årtusinde fik man over det meste af Europa indført strenge tiltag, der medvirkede til et drastisk fald i hooliganismen. Det samme var tilfældet i Tyskland og årene umiddelbart efter genforeningen bar præg af langt mere fredelige afviklinger af kampene i de bedste tyske rækker. Efterhånden som optimismen forsvandt og Ostalgien¹² blev mere almindelig er hooliganismen igen blusset op i Østtyskland. Grundet de svigtende resultater og få klubber i de bedste rækker har mediernes fokus på fodbolden i Østtyskland de

---

¹¹ Heysel-tragedien, 1985: 39 tilskuere mistede livet efter en sikkerhedsafspærring brød sammen og tribunen kollapsede.

Bradford City-branden, 1985: En brand bryder ud på en trætribune og koster 56 mennesker livet. Flere andre bliver svært tilskadekomne.

Hillsborough-tragedien, 1989: 96 Liverpool-tilhængere bliver mast ihjel da der opstår panik på en overfyldt tribune.

¹² Ostalgi: Følelsen af at alt var bedre i DDR

seneste år mestendels omhandlet problemerne med hooliganisme og racisme på tilskuerpladserne. Dette er ifølge Moldenhauer ligeledes en af årsagerne til at de østtyske klubber har haft vanskeligheder ved at tiltrække store sponsorer i det de store firmaer typisk ikke vil associeres med kontroversielle klubber. Ifølge Moldenhauer er mediernes vinkling på hooliganismen dog problematisk. *"This isn't an eastern German problem, and it's not football's problem either – it's a problem for all of society"* (Fauper, 2010).

Moldenhauer påpeger, at optøjerne skyldes et fåtal af fans, men at disse løber med det meste af mediedækningen, men at optøjerne bør tages som et seriøst billede på, at der til stadighed hersker en kløft mellem øst og vest i Tyskland. De integrationsmæssige problemer synes altså ligeledes at have et socialt aspekt i det, der fortsat hersker stor forskel på levkårene og velstanden mellem øst og vest. Denne forskel er i de senere år blevet mindre, men skabte især i det første årti efter genforeningen et råt miljø på tilskuerpladserne og tribunen blev en skueplads for politisk utilfredshed. Dette råt miljø synes i dag at være blevet en del af kulturen i Østtyskland og skaber endnu en kløft mellem øst og vest-

Udover den ringe repræsentation af østtyske hold i Bundesligaen har der i de senere år hersket den samme underrepræsentation af østtyske spillere på seniorlandsholdet. Op gennem 90'erne havde det tyske landshold mellem to og fem spillere fra DDR i truppen. Dette tal steg ved slutrunderne i 2002 og 2004 til syv spillere ud af 22 – altså næsten en tredjedel. I disse år høster det tyske landshold frugterne af det østtyske talentarbejde, der blev lavet i 1980'erne i det de spillere, der er vokset op med den østtyske fodboldskole her er nået deres bedste fodboldalder. Siden da er udviklingen gået i stå og i de seneste fem slutrunder har kun en spiller, Toni Kroos trådt sine barnesko i Østtyskland (Tomlinson & Young, 2005, 48). Om end Kroos er født i Østtyskland er han dårligt nok et produkt af den østtyske skole i det han fra 13-års alderen spillede i Bayern Münchens ungdomssystem. Den østtyske fodboldskole producerer altså pludseligt ikke længere landsholdsparete fodboldspillere og dette er der formentlig en ganske klar årsag til. I den kortsigtede kamp for overlevelse i de forskellige rækker har mange østtyske klubber tyet til at købe middelmådige udlændinge til billige penge i stedet for at udvikle egne spillere på lang sigt. Det er derfor heller ikke overraskende, at Energie Cottbus i 2001 blev den første Bundesliga-klub til at spille en kamp med et rent udenlandsk hold på banen (Tomlinson & Young, 2005, 48). De østtyske klubber har ganske enkelt ikke haft risikovillighed til at satse

på unge talenter og konsekvensen heraf bliver en manglende repræsentation af østtyskere på landsholdet.

Fodbolden er til stadighed den klart mest populære sport i Tyskland og bolden ruller stadig på livet løs i det gamle DDR. På trods af få østtyske hold i de to bedste ligaer og få østtyske spillere på landsholdet er der stadig lyspunkter for fodbolden i det østlige Tyskland. Det kan argumenteres for, at de bedste tyske spillere gennem de sidste tre årtier alle er født og opvokset i Østtyskland. 90'erne blev domineret af Mathias Sammer fra Dresden, 00'ernes store stjerne var Michael Ballack fra Görlitz og det seneste årtis bedste tyske spiller er efter manges overbevisning Toni Kroos fra Greifswald. Dertil kommer, at den tyske talentskole i høj grad er formet efter den model, der blev anvendt i DDR før Murens fald. Denne talentskole har fået en stor del af æren for Tysklands sportslige succes i de senere år. Dernæst bør det nævnes, at der anno 2020 for første gang i mange år er to østtyske hold i Bundesligaen samt seks østtyske hold fordelt på 2. og 3. Bundesligaen.

7.1 Casestudier:

7.2 SG Dynamo Dresden

Dynamo Dresden er på mange måder skoleeksemplet på, hvorledes tingene udviklede sig i negativ retning for de østtyske hold. Fremtidsudsigterne var lyse umiddelbart inden genforeningen, men virkeligheden viste sig desværre at være lidet flatterende for Dresden.

Klubben endte på 2. pladsen i den sidste Oberliga-sæson inden genforeningen og var derfor ét af to østtyske hold, der blev tildelt en plads i den udvidede tyske Bundesliga. Dresden var i Oberliga-æraen ét af de absolut mest succesfulde hold og klubben vandt otte mesterskaber og syv pokaltitler i årene inden murens fald. Da muren faldt, var optimismen i Dresden, ligesom mange andre steder i DDR, stor. Klubben så frem til at få del i de vestlige TV-aftaler og med en sikret plads i Bundesligaen så fremtiden ved første øjekast lys ud for klubben. Efter genforeningen har klubben dog haft meget begrænset succes. Dresden mistede på få måneder fem af deres normale stamspillere, heraf to af de mest talentfulde spillere i Oberligaen og de penge de fik som kompensation stod ikke mål med den kvalitet, der var gledet ud af spillertruppen. Dresden blev altså øjeblikkeligt offer for det økonomiske skel mellem øst og vest

i det klubben ganske enkelt ikke kunne tilbyde spillere tilnærmelsesvis de samme lukrative kontrakter som i vest.

Manglende viden om basale markeds kræfter- og aftaler var et markant problem for de østtyske klubber i de første år efter genforeningen. Dresden var én af de klubber, der blev udnyttet af kyniske forretningsmænd fra Vesttyskland, der anede nemt tjente penge fra Østtyskland. Agenter solgte middelmådige spillere til stærke overpriser, sponsorkontrakter skabte mere usikkerhed end gavn og klubben valgte den vesttyske forretningsmand Hans-Jürgen Otto som præsident. Otto udråbte sig selv, som Dresdens redningsmand, men realiteten var at han tilbragte mere tid i retssale end i bestyrelseslokaler og han endte til sidst i fængsel med en dom for underslæb. Otto havde hevet mere end 3 mio. D-Mark ud af en i forvejen slunken klubkasse og puttet disse i egen lomme (Der Spiegel, 1995). Klubben overlevede de første sæsoner i Bundesligaen, men i 1994 sluttede klubben sidst i Bundesligaen og havde en astronomisk gæld på 18 mio. D-Mark. Grundet den store gæld blev klubben nægtet en licens til 2. Bundesliga og blev i stedet tvangsnedtrykket til de regionale turneringer (Der Spiegel, 1995). Andre østtyske klubber har haft lignende problemer og klubber som Dynamo Berlin, Lokomotiv Leipzig og Union Berlin har alle måtte erklære sig insolvente i årtierne efter genforeningen. Mange i Dresden følte sig forrådt af det tyske fodboldforbund og flere personer omkring klubben følte, at tvangsnedrykningen var prikken over i'et i forbundets forsøg på at stække den østtyske klub og tvinge denne i knæ. Dresdens byrådsformand Christine Ostrowski udtalte således i 1995: *"Viele im Lande glauben, der Lizenzentzug sei eine Art Dolchstoß der Sieger aus dem Westen, die nun nicht einmal mehr mit den Ostlern spielen wollen, nachdem sie sich deren ganzes Land schon billig unter den Nagel gerissen haben"*¹³ (Der Spiegel, 1995).

Dynamo Dresden har siden tvangsnedrykningen kæmpet med økonomiske problemer og årene mellem 1995 og 2006 var præget af såvel økonomisk som sportslig tumult. Klubben rykkede op og ned mellem næstbedste og fjerdebedste række og formåede på intet tidspunkt at etablere sig. Siden 2006 er klubben dog blevet økonomisk stabiliseret og klubben har de seneste år formået at fastholde en position i 2. Bundesligaen. På trods af en enorm fanskare og stærk tradition har klubben altså ikke formået at opnå tilnærmelsesvis fordums styrke, hvilket i høj grad skyldes de økonomiske problemer som klubben har været fanget i mere eller mindre

---

¹³ "Mange i landet mener, at tilbagetrækningen af ligo licensen er en kniv i siden fra sejrsherrerne i Vest, som nu – efter at have høstet hele deres land – end ikke vil lege med østborgerne".

konstant siden genforeningen. Opbakningen til klubben er, til trods for sportslig fiasko, stadig blandt de bedste i Tyskland. I 2015 havde klubben i gennemsnit mere end 27.000 tilskuere til sine kampe, hvilket var mere end en lang række klubber i Bundesligaen. Klubben er dog notorisk kendt for at have en af de mest ekstreme fanbaser og klubben har gentagne gange i løbet af de sidste årtier, såvel før som efter murens fald, været i søgelyset for hooliganisme. Problemerne med hooligans og ekstremistiske fans blev adresseret på begge sider af muren i 1980'erne og efter en lang række tiltag så man et fald i tilskuerurolighederne i løbet af de første år efter murens fald. Hooliganismen begyndte dog igen at brede sig, særligt i Østtyskland, i sidste halvdel af 1990'erne. Fanscenen i Østtyskland har fulgt samme mønster som mange andre lande og regioner, der har oplevet økonomiske trængsler. Når unge mænd bliver ofre for arbejdsløshed, søger de ofte mod sportsscenen for at opnå en mening med tilværelsen og et formål med livet. Dette, kombineret med en stigende utilfredshed med det samfund, hvori deres drømme ikke kan blive realiseret afstedkommer, at mange unge mænd forfalder til at bruge tilskuerpladserne som en politisk platform. Den store og meget aktive fanbase kan betragtes som både en fordel og en ulempe for den fremtidige udvikling for klubben. Sponsorer søger oftest at investere i klubber i store urbane områder med tilsvarende store fanskarer og her opfylder Dresden begge kriterier. Tilsvarende ønsker langt de fleste investorer og sponsorer ikke at blive associeret med hooliganisme og ekstreme budskaber, hvorfor de ekstreme fans i sidste ende kan ende med at spænde ben for klubben (Spaij, 2006, 388). Klubbens fans, har grundet 50+1-reglen meget medbestemmelse vedrørende klubbens fremtid og med over 23.000 stemmegyldige medlemmer er klubben den klart største i Østtyskland. Klubben slår sig på at være meget traditionsbunden og klubbens kommercielle direktør, Michael Born fastslår, at klubben anser sine supportere som medlemmer og ikke som kunder, hvorfor klubben også flere gange har ydet opbakning til fanbasens budskaber.

Det er værd at bemærke, at klubben har formået at stabilere sig sportsligt efter, at klubbens finansielle position er blevet forbedret og holdet frister lige nu en tilværelse som agterlanterne i 2. Bundesligaen¹⁴. Klubben har dog stadig langt op til de økonomisk stærke klubber i vest, hvorfor en oprykning til Bundesligaen formentlig ikke ligger i kortene de kommende år.

---

¹⁴ Per 25. spillerunde i sæsonen 2019/2020.

7.3 Hansa Rostock:

Hansa Rostock var aldrig en sværvægter i østtysk fodbold, men klubben toppede på det helt rette tidspunkt. Efter at have sikret sig oprykning fra Liga Staffel A (den næstbedste østtyske række) i 1987 vandt klubben ganske sensationelt det sidste østtyske mesterskab i 1991 og sikrede sig sammen med Dynamo Dresden én af to pladser i Bundesligaen. På trods af at klubben rykkede ned i sin første sæson må klubben betragtes som den mest succesfulde østtyske klub pre RB Leipzig. Efter nedrykningen tilbragte klubben tre sæsoner i 2. Bundesligaen inden de igen sikrede sig oprykning til landets bedste række. Her tilbragte klubben de næste 10 sæsoner og Rostock var i denne periode det eneste østtyske bekendtskab i Bundesligaen (Bundesliga.com). Økonomien skulle, som så ofte før hos de østtyske klubber, i sidste ende få betydning for Rostocks virke i Bundesligaen. Klubben havde i flere år haft succes med at tilvejebringe unge spillere fra egne rækker, men efterhånden som disse spillere slog igennem blev de opkøbt af vesttyske klubber. Rostock havde ingeniunde samme økonomiske kapacitet som deres vesttyske rivaler og var ofte tvunget til at sælge spillerne billigt for at klubben kunne overleve. Klubben led, ligesom andre østtyske klubber, under manglende sponsorgrundlag. Hvor klubberne i vest fik stadigt større og mere lukrative sponsoraftaler var tilfældet ikke det samme med de østtyske klubber, hvorfor disse i sidste ende måtte opgive at konkurrere på lige vilkår med de vesttyske klubber (Goldblatt, 2019, 457).

Klubben er aldrig kommet sig over nedrykningen i 2005 og spiller i dag i den tredjebedste række. Der er til stadighed stor opbakning til klubben, der har omtrent 14.000 tilskuere i gennemsnit til sine kampe (transfermarkt.de).

7.4 Rasen BallSport Leipzig:

RB Leipzig adskiller sig fra langt de fleste andre tyske klubber og kan dårligt nok sammenlignes med de resterende østtyske klubber. Kigger man i historiebøgerne på resultatlisterne fra Oberligaen må man lede forgæves efter navnet RB Leipzig. Dette skyldes, at klubben indtil 2009 lå placeret i den femtebedste række og spillede under navnet SSV Markranstädt. Samme år blev

klubben opkøbt af energidriks-giganten Red Bull, der ændrede navn, logo og trøje og, vigtigst af alt, smed omkring 100 mio. euro ind i klubben årligt. Red Bull var i forvejen bekendt med at drive fodboldklubber i såvel Salzburg som New York og med energidriks-producenten i ryggen rykkede Leipzig op i rekordfart – fire oprykninger på syv sæsoner. Lovgivningen i Tyskland tillader ikke, at klubberne optager navne efter deres sponsorer, hvorfor klubben skiftede navn til RasenBallSport Leipzig, der løst kan oversættes til "GræsplæneSport Leipzig". Klubben bruger dog kun meget sjældent dets fulde navn, men kalder sig i stedet RB Leipzig, hvorfor mange fejlagtigt tror, at klubben hedder Red Bull Leipzig. Klubbens transferpolitik adskiller sig ligeledes fra andre klubber i det klubben principielt ikke køber spillere der har rundet mere end 24 somre. Leipzig-klubbens succes kulminerede i 2016, hvor klubben rykkede op i Bundesligaen og året efter endte klubben, som oprykker, på en imponerende andenplads. RBL har modsat andre østtyske klubber haft stor sportslig succes efter oprykningen og kort inden covid-19 epidemiens indtog i Europa i foråret 2020, kvalificerede klubben sig til kvartfinalen i Champions League mens klubben samtidig lå placeret på en tredjeplads i Bundesligaen få point efter giganterne fra Bayern München¹⁵ (The Guardian, 2016).

RB Leipzig differentierer sig altså fra andre østtyske klubber ved at have en stærk sponsor i ryggen. Med denne har klubben kunne investere heftigt i såvel faciliteter som spillere og andet personel. Dette har givet klubben et stærkt fundament og RB Leipzig må betragtes som det bedste bud på en klub, der kan bringe en titel mod øst – en bedrift, der vil være den første af sin slags siden genforeningen. Historien om Leipzig synes også langt hen ad vejen at kunne bekræfte tesen om, at penge er en nødvendighed for at kunne nå til tops i international fodbold. Klubben har på få år overhalet langt mere traditionsrige og populære klubber grundet deres enorme økonomiske kraft og ingen østtyske klubber synes at være i nærheden af at kunne true den utraditionelle klub.

7.5 Union Berlin:

Der findes dog også andre positive historier om østtyske klubber – mest lysende er velsagtens historien om Union Berlin. Berlin-klubben har opnået kultstatus i Tyskland, dels grundet en historisk kamp mod stasi-klubben fra samme by, Dynamo Berlin og dels grundet en række

---

¹⁵ Bundesligaen 2019/2020 blev suspenderet efter 25. spillerunde grundet covid-19.

imponerende initiativer som klubbens fans i de seneste år har ført ud i livet. I 2004 da var klubben på randen af bankerot, lancerede en række fans kampagnen *Bluten für Union* (Blød for Union). Klubbens tilhængere donerede blod og gav pengene fra dette til klubben – der blev praktisk talt blødt for klubbens overlevelse. Få år senere, i 2008 skabte Union-fansene igen positive overskrifter. Det gamle stadion var ilde tilredt, men klubben fattede stadig penge. Derfor påtog klubbens fans sig endnu en gang en enorm opgave. 2000 fans og mere end 100.000 frivillige timer senere stod det moderniserede stadion klar (Bundesliga.com). Klubben oplevede i samme periode en sportslig opblomstring der kulminerede i sommeren 2019, hvor klubben for første gang sikrede sig oprykning til Bundesligaen. Union Berlin har tændt et håb hos både fans, spillere og klubber i det østlige Tyskland, der pludselig tror på sportslig succes – også uden en østrigsk energidriks-producent i ryggen (The Guardian, 2019).

Union adskiller sig dog ligeledes fra de andre østtyske klubber i det klubben er lokaliseret i en hovedstad. Hovedstadsklubber har generelt en større fan- og sponsorbase og det er generelt lettere for klubber i store urbane områder at tiltrække spillere særligt fra andre lande. Et vue rundt i de fleste europæiske ligaer vil vise, at hovedstadsklubber som regel ligger godt placeret i tabellerne og disse ligger som regel højt når man kigger på tilskuergennemsnit og sponsorindtægter (Goal, 2009).

7.6 Delkonklusion på casestudier:

Der hersker ingen tvivl om, at de østtyske klubber har haft vanskelige kår fra første færd efter genforeningen. De vesttyske klubber lokkede de bedste spillere til og de østtyske klubber kunne ikke konkurrere med deres vesttyske rivaler på det økonomiske plan. Økonomiens stigende betydning i fodboldverdenen medførte et fald i den sportslige konkurrenceevne for klubberne i øst og kun ganske få klubber har formået at opnå sportslig succes i årene efter genforeningen. På trods af, at de østtyske klubber allerede i de første år efter genforeningen påpegede skævvridningen af genforeningsaftalen og de vesttyske klubbers aggressive jagt på østtyske talenter blev, der fra forbundets side ikke reageret.

6. Diskussion:

Når man diskuterer de østtyske klubbers manglende integration i det professionelle tyske ligasystem, er det nødvendigt at drage flere forskellige faktorer i spil. De forskellige klubber har

alle forskellige historier og der findes ikke ét endegyldigt svar på, hvorfor integrationen på flere områder har fejlet.

Indledningsvis kan man betragte sammensmeltningen af de to ligaer og her konkluderes det hurtigt, at denne sammensmeltning gavtede de vesttyske klubber i markant højere grad end de østtyske. I stedet for en bred udvidelse af de professionelle rækker blev kun to ud af fjorten klubber i øst tilbudt en plads i landets bedste række. Til sammenligning fik alle 18 oprindelige hold i Bundesligaen lov at blive. Yderligere seks hold røg i 2. Bundesligaen, mens de resterende nu skulle spille i regionale rækker. Denne ulige fordeling har ifølge den vesttyske forretningsmand, Michael Kölmel¹⁶ sat de østtyske klubber langt tilbage: *"It was pretty unfair. They should have expanded the Bundesliga – then maybe the damage would not have been so bad. It put the east back at least ten years"* (DW Kick off! 2019) De østtyske klubber blev givet vanskelige vilkår fra begyndelsen. Spillere som var vant til at spille europæisk fodbold og konkurrere i landets bedste række skulle nu pludselig spille i den anden eller tredje bedste række. En stor del af disse søgte nye græsange i vest eller andre ligaer i Europa og de klubber som havde set frem til vesttyske TV-penge og sponsoraftaler måtte kigge langt efter begge dele. Der synes altså at være en manglende velvillighed til en vellykket integration fra såvel det tyske ligasystem som de eksisterende vesttyske klubber. Denne manglende velvillighed kan ligeledes pointeres ved, at de vesttyske klubber afviste at blive samarbejdspartnere med de østtyske klubber og i bund og grund sikrede, at disse var overladt til sig selv i forhold til pludselig at skulle navigere i et kapitalistisk og konkurrencepræget marked. Dette skabte flere absurde transferhistorier, hvor vesttyske klubber udnyttede de østtyske klubbens uvidenhed.

Et eksempel på en af de klubber, der pludselig så deres fundament forsvinde under dem var rekordmestrene fra Dynamo Berlin - klubben, der med Stasi i ryggen havde været altdominerende i løbet af 1980'erne. Efter at have vundet 10 mesterskaber i streg mellem 1979 og 1988 blev klubbens dominans brudt – meget symbolsk – i 1989. Her sluttede klubben på en fjerdeplads inden det for alvor gik galt i den sidste skæbnesvangre Oberliga-sæson. Her sluttede klubben på en 11. plads, hvilket betød, at Dynamo Berlin efter genforeningen var at finde i landets tredjebedste række (bfc.com). Klubben gik altså fra at vinde mesterskab efter mesterskab og spille europæiske kampe mod klubber som Liverpool og Juventus til pludselig

---

¹⁶ Michael Kölmel: Vesttysk forretningsmand, der har investeret i flere klubber såvel i øst som i vest – herunder Union Berlin samt RB Leipzig.

at friste en tilværelse i den lidet flatterende NOFV-Oberliga Nord. Langt de fleste af klubbens spillere forlod klubben til fordel for højere rangerede hold og klubben stod i en position, hvor de mere eller mindre måtte starte forfra, og hvor klubbens identitet som storhold var forsvundet som dug for solen. Dette var tilfældet for en stor del af de østtyske hold og der hersker ingen tvivl om, at integrationen ind i det vesttyske ligasystem blev besværliggjort af de strukturelle forhold klubberne måtte indordne sig efter.

Der kan argumenteres for, at de østtyske klubber underlægges et nyt undertrykkelsesforhold efter genforeningen. Hvor de i DDR-æraen var underlagt den østtyske stat med Stasi-kontrol, aflytning, pålagte klub- og spillerskifter og matchfixing til en vis grad bliver dette undertrykkelsesforhold nu afløst af et andet. Pludselig er det ikke staten, der dikterer, men markedet og de rige vesttyske klubber. De østtyske klubber var fra starten underlegne både i forhold til kapital og ikke mindst i forhold til markedsviden. De østtyske klubber så som bekendt positivt på genforeningen og så frem til at få del i den vesttyske velstand – 30 år senere er det tydeligt, at de var blevet stukket blå i øjnene. Det er ligeledes tydeligt, at det tyske forbund DFB har haft en betydningsfuld rolle i forhold til den fejlslagne genforening. Forbundet har fejlet sin opgave som et styringssikrende organ og har givet de vesttyske klubber frit spil i forhold til at udnytte de østtyske klubber. Wilkesmann påpeger vigtigheden af et styrende organ, der skal sikre alle klubbers konkurrenceevne og i dette tilfælde må DFB siges at have svigtet de nytilkomne østtyske klubber.

De vesttyske klubber har ganske givet frygtet den øgede konkurrence og man kan desuden argumentere for, at genforeningen ud fra et fodboldøkonomisk perspektiv sker på et meget uheldigt tidspunkt. Først og fremmest må man formode, at de vesttyske klubber ikke har anset de østtyske klubbers integration i Bundesligaen som en udelukkende lykkelig omstændighed. Jf. Wilkesmann ved vi, at indtægterne i fodbold fordeles ud fra et nulsums-spil og med flere konkurrenter på markedet, vil der teoretisk set være færre penge til de vesttyske klubber. De vesttyske klubber har derfor haft en direkte interesse i at stække de østtyske hold således, at de selv har kunne få så stor en del af kagen som muligt. Sæsonen 1992/93 blev en skelsættende sæson for tysk professionel fodbold. En ny TV-aftale gjorde, at langt flere kampe end tidligere blev transmitteret ud i de tyske stuer og klubberne blev belønnet langt mere gunstigt end tidligere. Den nye TV-aftale blev en bragende succes og antallet af seere overgik alle

forventninger, hvorfor fremtidige TV-aftaler er blevet stadigt mere profitable for klubberne (Hesse, 2011, 237-238).

Et år tidligere var der dog sket noget endnu mere monumentalt og noget som skulle ændre fodboldverdenen for altid, nemlig indførelsen af den nye europæiske klubturnering, Champions League. Med Champions League fulgte hidtil usete TV- og sponsoraftaler og den årlige turnering blev på få år yderst prestigefyldt og har for flere af de europæiske mastodonter udviklet sig til at blive om end endnu mere vigtig end deres hjemlige ligaer. Dette skyldes ikke mindst de enorme pengepræmier som UEFA uddeler til de deltagende klubber hvert år. For en mindre klub betyder deltagelse i Champions League, at eksistensen er reddet i flere år frem og for de store klubber er disse penge instrumentale i det økonomiske kapløb, der ikke længere kun hersker inden for landets grænser, men som pludselig er blevet en kontinental magtkamp (New York Times, 2019).

I sæsonen 2019/20 estimerer UEFA, at de 32 hold i Champions League skal dele en præmiepulje på omtrent 2 mia. Euro (UEFA.com). Wilkesmann påviser i figur 6, hvorledes uligheden i tysk fodbold stiger når enkelte hold klarer sig godt internationalt og dermed får en markant andel af disse præmiepenge. Dette fører til en liga, hvor særligt Bayern München og Borussia Dortmund distancerer sig voldsomt fra de andre klubber økonomisk og dermed også sportsligt. Genforeningen sker altså stort set samtidig som der for alvor kommer penge ind i fodboldverdenen, og der kan spekuleres i om integrationen ind i Bundesligaen havde været en større succes, såfremt de østtyske klubber var blevet etableret inden de nye pengestrømme for alvor fik betydning. Alt dette er dog mere eller mindre spekulation og det er altid vanskeligt at spå om, hvordan integrationen var forløbet, hvis den var sket flere år tidligere eller flere år senere.

Jf. Wilkesmann vil svækkelsen af de østtyske klubbers konkurrenceevne sammenholdt med den voldsomme vækst i uligheden mellem den bedste håndfuld klubber og den øvrige Bundesliga i sidste ende skabe et dårligt produkt og dermed være skadeligt for alle parter. De seneste syv år har Bayern München vundet ligatitlen og flere gange adskillige runder før sidste spillerunde – dette vil ifølge Wilkesmann skabe et dårligt produkt, hvorfor hverken DFB eller de tyske klubber burde have interesse i dette – der synes dog ikke at være sat nogle tiltag i søen for at fremme den østtyske konkurrenceevne eller mindske uligheden blandt de tyske klubber. Den store økonomiske ulighed skaber en enorm konkurrencefordel for klubber som Bayern

München, Borussia Dortmund og RB Leipzig og om end situationen ingenlunde kan sammenlignes med statsstyringen i DDR er resultatet det samme. De bedste spillere skifter fra bund- og mellemklubber til de 3-4 bedste klubber. Bayern München har siden sæsonen 12/13 hentet 24 spillere i andre tyske klubber mens Borussia Dortmund i samme periode har handlet 28 gange hos klubber i hjemlandet (transfermarkt.de). Spillere som givetvis var instrumentale brikker hos deres tidligere klubber skifter nu til de største klubber og bliver breddespillere – og skævvrider konkurrencen endnu mere.

Betragter man casestudierne af de fire klubber er det tydeligt, at økonomien spiller den absolut mest væsentlige rolle for, hvorledes klubberne klarer sig i årtierne efter genforeningen. På trods af Dynamo Dresdens status som den historisk mest succesfulde klub af de analyserede har klubben siden murens fald haft sværest ved at konkurrere i det tyske ligasystem. På den anden side af den historiske kløft står RB Leipzig. Klubben, som den kendes i dag, blev først oprettet i 2009, men på trods af klubbens meget korte levetid må den betragtes som den mest succesfulde klub fra det tidligere DDR. Dresdens fremtid blev som bekendt obstrueret af de økonomiske kvaler som klubben befandt sig i, i 1990'erne og det tidligere storhold har været mærket af dette lige siden. Modsat står RB Leipzig, som har brudt med normerne i tysk fodbold og nyder godt af Red Bulls store investeringer i klubben. Klubben har ingen nævneværdige historiske resultater og samtidig har man distanceret sig fra den tyske 50+1 model og har i stedet fulgt i fodsporene på andre nyrige klubber som Chelsea, Manchester City og Paris Saint-Germain. Dresden og Leipzig har ikke mange lighedspunkter ud over begge klubber er lokaliseret i det, der engang var DDR. Men klubbernes historie efter genforeningen viser med alt tydelighed, at økonomiske kræfter spiller en større rolle på klubbernes resultater end historie og kultur.

Men er bedre resultater nødvendigvis ensbetydende med, at RB Leipzig er bedre integreret i det tyske ligasystem end eksempelvis Dynamo Dresden eller Hansa Rostock? RB Leipzig er på mange måder det sorte får i tysk fodbold og betragtes af mange som den mest hadede klub i Tyskland ([The Guardian, 2016](#)). Dette skyldes som bekendt, at klubben har brudt med de foreskrevne traditioner om medlemsejede klubber og overalt på deres vej møder klubben protester. Der findes eksempler på klubber, der har ændret deres vedtægter således disse indeholder et forbud mod træningskampe mod RB Leipzig, mens andre klubber har erstattet den side i kampprogrammet som normalt er forbeholdt en præsentation af modstanderholdet

med en side om tyreavl (ESPN, 2020) Da Dresdens fans under en pokalkamp mod netop Leipzig i 2016 smed et oversavet tyrehoved på banen, mødte dette sympati fra mange andre fanfraktioner, hvilket indikerer, at afskyen mod RB Leipzig er stort både i øst og i vest.

Der kan altså argumenteres for, at Dynamo Dresden, Hansa Rostock og mange andre østtyske klubber på alle andre områder end det resultatmæssige synes at være bedre integreret end RB Leipzig. I disse klubber hævdes 50+1 reglen og der lægges stor vægt på klubbernes historie og traditioner og på trods af resultatmæssig deroute er længslen efter "hurtige penge" ikke til stede. Det er nødvendigt at se på klubbernes forskellige interesser og her bliver det tydeligt, at RB Leipzigs altoverskyggende interesse er gode resultater og dermed større eksponering af Red Bull-brandet. Der er formentlig ingen tvivl om, at Red Bull-koncernen ikke var gået ind i projektet i Leipzig, hvis ikke de anså det som en kilde til eksponering af deres brand og dermed i sidste ende, som en gevinst for deres forretning. I langt de fleste fodboldklubber er resultaterne vigtige, men for mange tyske klubber er traditionerne mindst ligeså vigtige og flere tyske fans har proklameret, at de hellere så deres klub klare sig dårligt end at gå samme vej som RB Leipzig (The Telegraph, 2020). Mario Kallnik, tidligere træner for 1. FC Magdeburg udtalte i 2015, at han anså økonomisk stabilitet som den vigtigste faktor for udviklingen af de østtyske klubber, og at det i den forbindelse var underordnet om de østtyske klubber spillede i den anden- eller tredjebedste række. I forlængelse heraf udtalte Kallnik, at han ikke anså RB Leipzig-modellen som vejen frem for de østtyske klubber, da denne model ifølge ham skaber for stor afhængighed til en enkelt investor og samtidig fjerner medbestemmelse fra klubbens medlemmer (Der Spiegel, 2015). Dertil kan der argumenteres for, at RB Leipzigs sportslige succes i meget begrænset omfang kan betragtes som en østtysk succeshistorie i det klubben kunne have været placeret flere steder i Tyskland. Red Bulls udvælgelsesproces inkluderede en række klubber flere steder i Tyskland og mange af disse trak sig selv fra forhandlingerne da Red Bull krævede væsentlige ændringer i klubbernes identitet. Tilbage stod SSV Markranstädt som eneste egentlige alternativ og klubben var hermed forandret for altid – men den østtyske integration har ingenlunde haft gavn af det nye flagskib.

7. Konklusion:

Genforeningen af Tyskland efter murens fald var ingenlunde en nem opgave. To lande, der havde udviklet sig i stik modsat retning skulle nu genforenes under ét flag og dette affødte en række vanskeligheder. Blandt disse var genforeningen af de to landes nationalsport, fodbold. Den østtyske Oberliga blev nedlagt og holdene heri skulle indlemmes i det vesttyske ligasystem. I dag, mere end 30 år senere, står det klart, at de østtyske klubber er milevidt fra de vesttyske klubber såvel økonomisk som sportsligt. Genforeningen var fra starten skævvredet og de vesttyske klubber blev tilgodeset i høj grad. De to østtyske hold, der blev indlemmet i Bundesligaen var økonomiske letvægtere i forhold til de vesttyske klubber og de klubber, der blev tvunget længere ned i rækkerne, fik endnu større økonomiske vanskeligheder. Det tyske fodboldforbunds strukturering af genforeningen har altså en ikke ubetydelig rolle i forhold til de østtyske klubbers manglende integration i Bundesligaen. Forbundet fremstår ikke som et styringssikrende organ og lader sine nyeste medlemmer i stikken. Genforeningsaftalen blev desuden – grundet politisk pres - forhandlet i land langt hurtigere end parterne først havde anset mulig, hvilket ligeledes kan have haft afgørende betydning for den, for DFV-holdene, ringe aftale.

Omstillingen fra planøkonomi til markedsøkonomi medførte et scenarie, hvor de østtyske klubber ganske enkelt ikke havde kompetencer til at begå sig i et konkurrencepræget marked, og mange klubber oplevede af samme årsag, at blive snydt – enten af vesttyske forretningsmænd eller af de vesttyske klubber. Dette sammenlagt med den generelt højere velstand og levestandard i vest vanskeliggjorde de østtyske klubbers integration lige fra begyndelsen. De vesttyske klubber opkøbte med stor aggressivitet både stjerner og ungdomsspillere i øst og efterlod de østtyske klubber med demonterede mandskaber og uden passende økonomisk kompensation. De østtyske protester, der afstedkom i perioden, blev effektivt fejret af vejen af DFB og grundet det svage sammenhold i øst stod klubberne uden reel mulighed for at gøre noget ved det vesttyske indtog.

Østtyskland oplevede i samme periode en markant produktionsnedgang, der medførte, at mange virksomheder måtte lukke og med disse forsvandt størstedelen af sponsorgrundlaget for de østtyske klubber. Den økonomiske krise i øst skabte samtidig en enorm ledighed, hvilket førte til at særligt unge mænd, tyede til hooliganisme som et middel til at finde formål i tilværelsen. Dette skabte et negativt medie billede af mange østtyske klubber – og dette har

ifølge personer i det tyske fodboldmiljø have afholdt potentielle sponsorer fra at investere i klubberne.

Genforeningen sker desuden på et tidspunkt, hvor der for alvor kommer penge i tysk fodbold. Nye hjemlige TV-aftaler samt indførelsen af den europæiske turnering Champions League får enorm betydning for den videre udvikling af de tyske klubbers økonomi. Grundet den svære begyndelse på genforeningen halter de østtyske klubber fra starten efter i det nye penge kapløb og der skabes en sneboldeffekt, der til stadighed har betydning i dag. Den økonomiske ulighed mellem øst og vest bliver stadigt større i takt med, at de vesttyske klubber sætter sig på langt de fleste TV-penge og dermed bliver de østtyske klubbers konkurrenceevne svækket yderligere.

De klubber som i årene inden murens fald markerede sig stærkt i Oberligaen er i dag kun skygger af fordums storhed og mange af holdene frister tilværelser i regionale rækker. Der har i perioden efter genforeningen været flere sæsoner uden østtyske tilstedeværelse i landets bedste række. Dertil kommer, at det tyske landshold i de seneste mange slutrunder kun har haft én spiller fra det tidligere Østtyskland i truppen. Der er dog en enkelt klub, der som Asterix og hans gæve gallere, har taget kampen op mod de vesttyske stormagter, nemlig RB Leipzig. Den nyoprettede klub har formået at etablere sig i Bundesligaen i kraft af et stort budget, men klubben møder meget lidt sympati fra resten af Tyskland grundet klubbens lemfældige omgang med 50+1 reglen, der foreskriver, at klubbens medlemmer skal eje aktiemajoriteten. Klubbens succes er et vidnesbyrd om, at der i det 21. århundrede kræves massiv kapital for at kunne begå sig på det øverste niveau i fodboldverdenen og samtidig et bevis på, at den absolut største faktor i den mangelfulde integration af de østtyske hold er den økonomiske ulighed, der herskede mellem øst og vest ved genforeningen og som i årene derefter blot er blevet større og større.

8. Litteraturliste:

Bøger og videnskabelige artikler:

Dennis, Mike & Grix, Jonathan: *Sport under communism – behind the East German ‘miracle’*. 2012. Palgrave Macmillan. Hampshire.

Goldblatt, David: *The Age of Football – The Global Game in the 21st Century*. 2019. Palgrave Macmillan. Hampshire.

Hesse-Lichtenberger, Ulrich: *Tor! The story of German football*. 2011. WSC Books Ltd. London.

Jensen, Bernard Eric: *Historie – Livsverden og fag*. 2007. Gyldendal. København.

McDougall, Alan: *The people’s game – Football, State and Society in East Germany*. 2014. Cambridge University Press. Cambridge.

Spaaij, Ramón: *Understanding Football Hooliganism – A comparison of six western European football clubs*. 2006. Amsterdam University Press. Amsterdam.

Tomlinson, Alan & Young, Christopher: *German Football – history, culture, society*. 2005. Routledge.

Wilkesmann, Uwe: *Social inequality in German football. Does money score goals?* 2017. Technische Universität Dortmund.

Nyhedsartikler og hjemmesider:

Forfatter ikke synlig: *Kinderhandel zum Nulltarif*. 1992. Der Spiegel

Forfatter ikke synlig: *Jahre der Misswirtschaft*. 2015. Der Spiegel

Forfatter ikke synlig: *Dolchstoß der Sieger*. 1995. Der Spiegel

Ames, Nick: *"Things are quite special here": Union Berlin prepare for the Bundesliga*. 2019. The Guardian.

<https://www.theguardian.com/football/2019/aug/17/union-berlin-bundesliga-quite-special-here>

Faupel, Sarah: *Eastern German soccer clubs struggle to stay in the game*. DW

<https://www.dw.com/en/eastern-german-soccer-clubs-struggle-to-stay-in-the-game/a-5967469>

Fildew, Jack: *The East German curse. How footballing reunification failed*.

<https://thesefootballtimes.co/2018/03/30/the-east-german-curse-how-footballing-reunification-failed/>

Oltermann, Philip: *How RB Leipzig became the most hated club in German football*. 2016. The Guardian.

<https://www.theguardian.com/football/2016/sep/08/why-rb-leipzig-has-become-the-most-hated-club-in-german-football>

Parekh, Marcus: *Protests, boycotts and a severed bull's head: How RB Leipzig became the most hated club in Germany*. 2020. The Telegraph.

<https://www.telegraph.co.uk/football/2020/02/19/rb-leipzig-protests-boycotts-severed-bulls-head-rb-leipzig-became/>

Scheuber, Alexander, 2018, *German soccer rules: 50+1 rule explained*.

<https://bundesliga.com/50+1rule>

Smith, Rory: *In Champions League the rich don't get richer. They get it all*. 2019. New York Times.

<https://www.nytimes.com/2019/12/11/sports/soccer/champions-league-manchester-city-liverpool.html>

Weitz, Walter: *Der Mauerfall und seine Folgen*. 2011. Mitteldeutscher Rundfunk.

<https://www.mdr.de/zeitreise/stoebbern/damals/das-ende-des-DDR-fussballs100.html>).

Whitney, Clark: *Goal.com Special: Where are they now? A look at the former East German giants*.

<https://www.goal.com/en/news/15/german-football/2010/10/02/2146361/goalcom-special-where-are-they-now-a-look-at-the-former-east>

Wolf, Matthias: *Fussball in der DDR – der grosse Ausverkauf*. 2019. Sportsschau.de

<https://www.sportsschau.de/30jahremauerfall/fussball-ddr-100.html>

BFC.com – historie

<http://www.bfc.com/historie>

Bundesliga Table, Matchday 25. Bundesliga table 1990-2020.

(<https://bundesliga.com/matchday>)

Statista.com: Season ticket prices Premier League/Bundesliga (www.statista.com)

Transfermarkt: <http://transfermarkt.de>

<http://videnskab.dk/kultur-samfund/tyskland-er-stadig-splittet-30-aar-eftergenforeningen>

Videoklip:

DW Kick off! *Why reunification failed football*. 2019 (YouTube)

DFB TV: *Interview mit Hans Georg Moldenhauer zu 25 Jahren deutsche Einheit*. 2015. DFB.de

(<https://tv.dfb.de/video/interview-mit-hans-georg-moldenhauer-zu-25-jahren-deutsche-einheit/12275/>)

